de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

Research Memoranda
Nummer 6 / november 2025
Jaargang 20

Barnahus - een verkenning

Iris Extra

Colofon

Opdrachtgever
Onderzoek door het cluster Wetenschappelijk Onderzoek, afdeling Strategie, Raad voor de rechtspraak.

Raad voor de rechtspraak
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

Auteur
Mr. Iris Extra

Uitgever
Xerox | OSAGE, Utrecht

Vormgeving
Corps, Den Haag

Opmaak binnenwerk
Xerox | OSAGE, Utrecht

Voorwoord

In deze publicatie presenteert mr. Iris Extra de resultaten van haar verkennende onderzoek naar het Barnahus. Iris Extra was gedurende dit onderzoek werkzaam als junior onderzoeker bij het cluster Wetenschappelijk Onderzoek, afdeling Strategie, Raad voor de rechtspraak. Het onderzoek werd begeleid door mr. dr. Lyana Francot, senior onderzoeker en coördinator van het cluster Wetenschappelijk Onderzoek.

Het verkennende onderzoek naar Barnahus is een van de projecten in het Onderzoek en Kennisdeling Programma Rechtspraak 2023-2028, onder thema 2, 'De derde staatsmacht in onzekere tijden'. Iris Extra heeft dit onderzoeksthema aangedragen en uitgewerkt. De verkenning schetst een beeld van het idee Barnahus en de mogelijkheden voor Nederland.

De leescommissie bestond uit mr. dr. Charlotte Mol, mr. Ellen van Kalveen en mr. Jeannette Verspui.

Barnahus - een verkenning

Iris Extra

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Samenvatting 6

1 Inleiding **8**
1.1 Waarom is het model interessant voor Nederland? 10
1.1.1 Het huidige aanbod is versnipperd 10
1.1.2 Een mogelijke uitkomst voor problemen in de jeugdbeschermingsketen 11
1.1.3 Aandacht voor huiselijk geweld in het familierecht 13
1.2 Methode, afbakening van het onderzoek en opbouw 13

2 Werkwijze en kernwaarden van het Barnahus-model **16**
2.1 Multidisciplinaire aanpak 16
2.2 Voorkomen van secundaire victimisatie 19
2.3 Relevante Europese en internationale wettelijke verplichtingen 21
2.3.1 Het VN-Kinderrechtenverdrag 21
2.3.2 Overig Europees en internationaal (straf)recht 25

3 De ontwikkeling van het Barnahus-model **29**
3.1 Barnahus als een best practice in Europa 29
3.2 Het Europese Barnahus-model 31

4 Aanknopingspunten voor Barnahus in Nederland **36**
4.1 Het MDCK als Barnahus 36
4.2 Aanknopingspunten uit de literatuur 38
4.3 Multidisciplinaire centra voor minderjarigen in Nederland 45

5 Conclusie **48**

Literatuurlijst 51

Bijlage 1 60

Bijlage 2 64

Samenvatting

In dit Research Memorandum wordt in grote lijnen de wenselijkheid van een Barnahus-model in Nederland door de ogen van de rechtspraak onderzocht. Het is een verkennend onderzoek waarin de eerste inzichten over de geschiktheid van een Barnahus-model waarbij de rechtspraak betrokken is, in kaart worden gebracht.

Wat is het Barnahus-model?
Het Barnahus-model vindt zijn oorsprong in IJsland. In 1998 is daar het eerste Barnahus geopend voor minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld. De letterlijke vertaling van Barnahus is kinderhuis. Het is een kindvriendelijk kantoor dat is ontstaan uit het 'alles-onder-één-dak-principe'. Het is de bedoeling dat alle professionals uit de medische sector, de geestelijke gezondheidszorg, de kinderbescherming en het strafrecht het kind daar bezoeken. De minderjarige hoeft dan niet naar verschillende locaties en bij iedere instantie opnieuw zijn of haar verhaal te vertellen. Binnen dit model staat het belang van het kind voorop en wordt secundaire victimisatie en (her)traumatisering binnen de, voor het kind ingewikkelde, procedures voorkomen. Het model houdt rekening met Europese en internationale kinderrechten.

De afgelopen jaren is het Barnahus-model geïmplementeerd in 26 landen in Europa. In IJsland, Slovenië, Frankrijk en Slowakije is het model sinds kort ook ingezet voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Nederland gebruikt het model niet (meer).

De onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat, is: welke eerste inzichten zijn er over de geschiktheid van een Barnahus-model in Nederland waarbij de rechtspraak betrokken is? Dit is middels een deskresearch onderzocht.

De eerste inzichten:
- Het model neemt in verschillende landen diverse vormen aan, waardoor kan worden gesproken van een flexibel model.
- Internationale organisaties zoals de Raad van Europa en de Verenigde Naties beschouwen het model als een *best practice* voor kindvriendelijke rechtspleging bij minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld. Ook de Europese Unie steunt het model en moedigt lidstaten aan om een vergelijkbaar model op te zetten of verder te ontwikkelen.
- Het Barnahus-model omvat meer dan alleen juridische procedures. Minderjarigen en/of ouders kunnen zich laagdrempelig melden op één locatie, waardoor alle betrokkenen snel kunnen schakelen en hulpverlening beter kan aansluiten bij juridische procedures. Zo kunnen er machtigingen voor ondertoezichtstellingen en uithuisplaatsingen worden verleend en omgangsregelingen worden herzien, waardoor snel passende hulpverlening kan worden ingezet.

- In het strafrecht kan een kindverhoor met de rechter-commissaris plaatsvinden in het Barnahus. In het familie- en jeugdrecht kunnen kindgesprekken worden gehouden in het Barnahus en/of kan het onderzoek dat plaatsvindt in het Barnahus worden gebruikt als informatievoorziening in gezag- en omgangszaken en jeugdbeschermingszaken waarin huiselijk geweld een rol speelt.
- Uit literatuuronderzoek blijkt dat 1) het huidige aanbod aan hulpverlening en juridische procedures een groot, versnipperd veld is waarin minderjarige slachtoffers lijken te verdwalen, 2) er aanbevelingen zijn voor een landelijke multidisciplinaire aanpak van geweld tegen kinderen, en 3) er wordt gepleit voor meer aandacht voor kinderrechten in strafrechtelijke procedures met minderjarige slachtoffers.

Aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek:
- Er dient verder onderzoek te worden gedaan naar de samenhang tussen het strafproces en jeugdbeschermingszaken van minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld waarbij de rol van minderjarigen en de kinderrechter centraal staat.
- Ook is verder onderzoek nodig naar stakeholders en ketenpartners die betrokken kunnen worden in een Nederlands Barnahus-model waarin taken en verantwoordelijkheden worden afgebakend binnen het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

De conclusie van dit onderzoek is dat het Barnahus-model een interessant en belangrijk model is om verder uit te werken voor Nederland en daarbij de rol van de rechtspraak verder in te kaderen. Het model kan namelijk kindvriendelijke rechtspleging en kinderparticipatie in zowel het jeugdbeschermingsrecht als voor minderjarige slachtoffers (en getuigen) binnen het strafrecht vergroten.

1

Inleiding

Dit Research Memorandum omvat een verkennend onderzoek naar het Barnahus-model waarbij de focus ligt op een eventuele rol van de rechtspraak in dat model.

Deze inleiding beschrijft allereerst wat het Barnahus-model inhoudt en waarom het relevant is om het gebruik van dit model te verkennen voor de Nederlandse rechtspraak. De inleiding sluit af met de afbakening en methode van het onderzoek, en de opbouw van de hoofdstukken.

In een groot deel van Europa worden, anders dan in Nederland, minderjarige slachtoffers en getuigen van (seksueel) geweld op een specifieke manier benaderd: middels het zogeheten 'Barnahus-model'. De letterlijke vertaling van Barnahus is kinderhuis.[1] Dit kinderhuis is een kindvriendelijk kantoor waar verschillende organisaties samenwerken ten behoeve van minderjarige slachtoffers of getuigen van (seksueel) geweld of alleenstaande minderjarige vluchtelingen.[2] Het Barnahus-model gaat uit van het 'alles-onder-één-dak-principe'.[3] Het kinderhuis is opgedeeld in vier kamers: een kamer waarin professionals op het gebied van kinderbescherming werken, een andere kamer voor de professionals op het gebied van het strafrecht of asielrecht, een kamer waar professionals zich richten op de fysieke gezondheid van het kind en een voor diens mentale gezondheid.[4] Het is de bedoeling dat alle professionals uit de verschillende kamers de minderjarige bezoeken in plaats van dat de minderjarige die verschillende professionals, en dus ook verschillende locaties, bezoekt.[5]

Het Barnahus vindt zijn oorsprong in IJsland. Het eerste Barnahus opende daar in 1998 voor minderjarige slachtoffers van seksueel geweld.[6] Het IJslandse Barnahus is geïnspireerd op de *Children's Advocacy Centres* (CAC) uit de Verenigde Staten.[7] Deze 'kinderbelangenbehartigingscentra' zijn sinds 1984 opgezet, met als doel om

1 'About Barnahus', barnahus.eu.
2 Defence for Children 2021, p. 4; Neudecker 2019. In IJsland, Slovenië, Frankrijk en Slowakije wordt het Barnahus-model ook ingezet voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen, zie Greijer & Wenke 2023, p. 55.
3 Johansson e.a. 2017, p. 2.
4 Johansson e.a. 2017, p. 6.
5 Johansson e.a. 2017, p. 6. Zie ook: 'About Barnahus', barnahus.eu.
6 Johansson e.a. 2024, p. 5; Johansson e.a. 2017, p. 5; Defence for Children 2021, p. 4.
7 Johansson e.a. 2024, p. 5; In 1984 werd dit nieuwe concept aangekondigd door Bud Cramer, officier van justitie in Hunstville, Alabama. In 1992 werd het concept opgenomen in de wet; zie: Faller & Palusci 2007, p. 1021; Mitchell, Lundy & Hill 2023.

meer succes te behalen in de strafrechtelijke vervolging bij seksueel misbruik van kinderen. Een tweede doel van de CAC's is een meer kindvriendelijk strafrechtelijk onderzoek waarbij alle aspecten van het strafrechtelijk onderzoek, zoals het verhoor door de politie, medisch onderzoek en de kinderbescherming, naar het kind worden gebracht.[8]

Twee grote verschillen tussen een CAC en een Barnahus zijn dat het kindvriendelijke kantoor in de Verenigde Staten particulier geregeld is en dat kinderen, nadat zij bij een CAC zijn geweest, ook nog in de rechtbank worden verwacht. Een Barnahus is eigendom van de staat, en strafrechtelijke of asielrechtelijke procedures waarbij de minderjarige een rol speelt worden in een Barnahus betrokken bij het onderzoek en de behandeling in het Barnahus. In een Barnahus worden audiovisuele opnames gemaakt of livestreams gebruikt, waardoor het kind niet alsnog naar een rechtbank hoeft. Zo hoeft de minderjarige het verhaal niet opnieuw te delen in een voor het kind spannende setting.[9] Uit onderzoek blijkt dat de locatie invloed kan hebben op een verhoor omdat minderjarigen sneller geïntimideerd zijn door de politie, ziekenhuizen of rechtbanken.[10] Verschillende onderzoeken tonen voorts aan dat wanneer kinderen meerdere keren en door verschillende professionals worden bevraagd, kinderen hun verhalen bijstellen naar antwoorden waarvan ze denken dat de professionals deze zoeken.[11]

De benadering van het Barnahus-model gaat uit van het perspectief van het kind, waarbij het belang van het kind binnen alle kamers van het huis voorop staat.[12] Grote voordelen, zo wordt gesteld, zijn een kindvriendelijke rechtspleging en het voorkomen van secundaire victimisatie, waarbij het slachtoffer opnieuw slachtoffer wordt door de reacties van anderen of de houding van instanties.[13] Door de vele positieve ervaringen past ongeveer de helft van de Europese landen het Barnahus-model toe.[14] Deze landen vormen samen het *Barnahus Network*. Dit is een organisatie die zich richt op het harmoniseren en consolideren van goede Barnahus-praktijken

8 Coulborn Faller & Palusci 2007, p. 1021-1022.
9 'About Barnahus', barnahus.eu.
10 Johnstone, Martin & Blades 2024, p. 572; Goodman e.a. 1998; Markina, Kapardis & Heinrich 2019, p. 2; zie ook: Kapardis 2014.
11 Markina, Kapardis & Heinrich 2019, p. 2; zie ook: Kapardis 2014.
12 Artikel 3 IVRK.
13 'About Barnahus', barnahus.eu; Korkman, Pakkanen & Laajasano 2017, p. 149; Markina, Kapardis & Heinrich 2019, p. 8.
14 'Current members', barnahus.eu; Bakketeig e.a. 2024, p. 250-252.

in, met name, Europa.[15] Doordat het model in de verschillende landen steeds op een eigen manier wordt toegepast, gaat dit onderzoek uit van minderjarige slachtoffers en getuigen van (seksueel) geweld in de ruimste zin des woords als doelgroep van een Barnahus-model. De verschillen in toepassing tussen de verschillende landen worden later in dit rapport nader beschreven.

1.1 Waarom is het model interessant voor Nederland?

Voor dit onderzoek zijn drie kwesties redengevend om het Barnahus-model te verkennen voor Nederland. Ten eerste heeft Nederland geen Barnahus-model meer en zijn het huidige hulpaanbod en de juridische procedures een groot versnipperd veld. Ten tweede kan het Barnahus-model een uitkomst bieden voor de problemen in de jeugdbeschermingsketen en ten derde kan toepassing van het Barnahus-model ervoor zorgen dat informatie met betrekking tot veiligheidsrisico's van kinderen binnen familierechtelijke procedures (sneller) aan het licht komt.

1.1.1 Het huidige aanbod is versnipperd

Nederland kende in de periode van 2011 tot 2020 het Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling (hierna: MDCK). Dit was een samenwerkingsverband tussen justitie, (jeugd)zorg en de medische sector in Kennemerland. Het MDCK fungeerde in feite als een Barnahus voor Nederland.[16] Nu heeft Nederland geen MDCK en daarmee ook geen Barnahus meer. Meer informatie over het MDCK en waarom het in 2020 is gesloten, wordt later in het rapport besproken.

Het huidige hulpaanbod en de juridische procedures voor minderjarige slachtoffers en getuigen van (seksueel) geweld kunnen worden beschreven als een groot versnipperd veld.[17] Een aantal hulporganisaties werkt, net zoals in het Barnahus, op multidisciplinair niveau samen. Een voorbeeld is het Centrum Seksueel Geweld (hierna: CSG). Het CSG richt zich echter uitsluitend op seksueel misbruik en niet op geweld tegen kinderen in brede zin en het CSG is er ook voor volwassenen. Daarnaast kent Nederland een aantal hulpverleningsorganisaties die vergelijkbaar zijn met de *Family Justice Centers* uit de Verenigde Staten. Voorbeelden hiervan zijn Fier in Leeuwarden en Sterk Huis in Goirle.[18] Een Family Justice Center lijkt sterk op een Barnahus of een CAC. Het uitgangspunt is hetzelfde, namelijk dat het slachtoffer

15 'Who we are', barnahus.eu.
16 'Progress in Europe', barnahus.eu.
17 Zie bijvoorbeeld: Lünnemann e.a. 2024, p. 101.
18 Defence for Children 2021, p. 5-6. Zie ook: Lünnemann e.a. 2024, p. 5.

naar zo min mogelijk professionals toe gaat door toepassing van het alles-onder-één-dak-principe. Echter, een Family Justice Center richt zich niet uitsluitend op kinderen, maar vooral op huiselijk geweld tussen volwassenen.[19] Daarnaast zijn de juridische procedures geen onderdeel van een Family Justice Center.

Naast het enorme hulpaanbod kan een minderjarig slachtoffer van kindermishandeling in een huiselijke sfeer te maken krijgen met het strafrecht, het familierecht en het jeugdrecht. In het strafrecht zal de dader worden vervolgd, in het familierecht kan een procedure lopen met betrekking tot het gezag en de omgang tussen een plegende ouder en de minderjarige, en in het jeugdrecht kan een procedure worden gestart die betrekking heeft op een ondertoezichtstelling en/of een uithuisplaatsing.

In dit versnipperde veld is sprake van een hoog risico op secundaire victimisatie. De Coalitie tegen seksuele kinderuitbuiting adviseerde in een rapport uit 2018 om een nieuwe pilot te starten met het Barnahus-model dat zich uitsluitend op minderjarigen richt. Dit zou naast het voorkomen van secundaire victimisatie leiden tot een hogere aangiftebereidheid in Nederland.[20]

1.1.2 Een mogelijke uitkomst voor problemen in de jeugdbeschermingsketen

De multidisciplinaire aanpak uit het Barnahus-model kan eveneens een waardevolle aanvulling zijn voor het kinderbeschermingssysteem in Nederland. Door de toepassing van een multidisciplinaire aanpak, waarbij ook de rechtspraak is betrokken, kan voorkomen worden dat een kind in het kinderbeschermingssysteem tussen wal en schip raakt. Een triest maar treffend voorbeeld van gebrek aan samenwerking tussen ketenpartners in de kinderbeschermingsketen is het tienjarige pleegzorg-meisje van Vlaardingen. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd heeft vastgesteld dat de hulpverlening in deze zaak langdurig en veelvuldig tekort is geschoten. Het meisje is in oktober 2021 uit huis geplaatst en in een pleeggezin geplaatst. Eind mei 2024 is het meisje met ernstig letsel, veroorzaakt door de pleegouders, opgenomen in het ziekenhuis. De inspectie concludeert dat er onvoldoende samenwerking was in de keten. Daarnaast blijkt uit het rapport dat niet altijd aangifte werd gedaan van kindermishandeling bij de politie.[21]

19 Defence for Children 2021, p. 5-6.
20 Leermakers, Simons & Noteboom 2018, p. 95.
21 IGJ 2025, p. 6-12 en 16-17.

Hoewel hier sprake is van een uitzonderlijke situatie, laat deze casus zien dat een betere samenwerking in het jeugdbeschermingsstelsel in Nederland noodzakelijk is. De rechtbank heeft in dit voorbeeld nauwelijks een rol gespeeld en kon niet meer beslissen na het intrekken van het verzoek tot een wijziging van het hoofdverblijf door de gecertificeerde instelling. Het is daarentegen aan de kinderrechter om een machtiging af te geven waardoor het kind uit huis wordt geplaatst of wordt doorgeplaatst. Derhalve is het van groot belang dat de samenwerking in de keten goed verloopt en een kinderrechter betrokken blijft wanneer er twijfel bestaat over het perspectief van het kind. Het is daarnaast een bekend probleem dat, zoals Van der Linden stelt, jeugdzorg en gemeentes veelal langs elkaar werken waardoor passende hulp uitblijft en dossiers mogelijk onvolledig zijn. Van der Linden stelt verder dat de jeugdzorg overbelast is, wijkteams expertise missen en de politie, het OM en de rechterlijke macht geen hulpverleners zijn.[22]

Door toepassing van het Barnahus-model zal er na een vermoeden van kindermishandeling integraal worden samengewerkt door de verschillende ketenpartners. De aanmelding in een Barnahus kan op verschillende manieren plaatsvinden. Zo kan een minderjarige of zijn of haar ouders tijdens een spreekuur aankloppen of kunnen instanties (denk aan politie, huisarts, wijkteam of school) er een melding doen. Het onderzoek dat vervolgens plaatsvindt in het Barnahus kan op verschillende plekken worden gebruikt. Het onderzoek kan bijvoorbeeld leiden tot medische hulpverlening, de politie en het Openbaar Ministerie kunnen het dossier gebruiken ten behoeve van de opsporing en vervolging, en de rechter-commissaris kan naar een Barnahus komen voor een verhoor in strafzaken. In het Barnahus kunnen ook kindgesprekken worden gevoerd wanneer sprake is van bijvoorbeeld een ondertoezichtstelling of omgangskwestie, het onderzoek kan gebruikt worden door de vrijwillige jeugdhulpverlening, de Raad voor de Kinderbescherming of de jeugdbescherming. Doordat er vanuit één dossier wordt gewerkt is de kans klein dat een minderjarig slachtoffer in de hulpverlening tussen wal en schip raakt. Dat een minderjarige op een laagdrempelige manier toegang heeft tot de kinderrechter is des te belangrijker nu steeds vaker blijkt dat gecertificeerde instellingen niet altijd aan de gestelde eisen voor jeugdzorg voldoen.[23] Een verwachting is dat het Barnahus-model zal leiden tot betere diagnostiek met betrekking tot onveilige situaties rondom minderjarigen.

22 Van der Linden 2018, p. 263.

23 IGJ & Inspectie Justitie en Veiligheid 2025; IGJ 2024.

1.1.3 Aandacht voor huiselijk geweld in het familierecht

Huiselijk geweld komt in Nederland veel voor.[24] Wanneer kinderen getuige zijn van huiselijk geweld tussen ouders, kan dit worden aangemerkt als kindermishandeling.[25] Uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat huiselijk geweld in familierechtelijke procedures nauwelijks een rol speelt.[26] Volgens het onderzoek brengen advocaten dit niet naar voren tijdens een zitting vanwege gebrek aan onderbouwing of omdat dit negatief zou kunnen uitpakken voor hun cliënt of omdat de cliënt dit duidelijk niet wil.[27] Daarnaast lopen hulpverleners tegen een spanningsveld aan tussen het recht op veiligheid van een kind en het recht op omgang van het kind met beide ouders.[28] Ook deze bevindingen zijn aanleiding om het Barnahus-model voor de rechtspraak in Nederland te verkennen.

1.2 Methode, afbakening van het onderzoek en opbouw

In dit verkennende onderzoek is middels deskresearch onderzocht of het Barnahus-model mogelijk van toegevoegde waarde is voor Nederland en wordt een eerste inzicht gegeven in een mogelijke rol van de rechtspraak daarin. Er zijn daarnaast informatieve gesprekken gevoerd, zowel fysiek als online, met een respondent van Blijf Groep (hulporganisatie huiselijk geweld), twee respondenten van Filomena (hulporganisatie huiselijk geweld), een respondent van de gemeente Haarlem en een respondent van Veilig Thuis Kennemerland. Deze gesprekken waren met name gericht op verheldering van de informatie over het MDCK en een multidisciplinaire aanpak voor minderjarige slachtoffers van (huiselijk) geweld. Het doel van dit onderzoek is een eerste verkenning van het Barnahus-model, het in kaart brengen van mogelijke voordelen en aandachtspunten van het model en het beschrijven van mogelijke aanknopingspunten voor een toepassing van het Barnahus-model in Nederland waarbij de rechtspraak is betrokken. De volgende onderzoeksvraag staat daarbij centraal:

> *'Welke eerste inzichten zijn er over de geschiktheid van een Barnahus-model in Nederland waarbij de rechtspraak is betrokken?'*

24 Lünnemann e.a. 2025, p. 4.

25 Zie bijvoorbeeld: Rb Midden-Nederland 29 april 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:2081, waarin een vader is veroordeeld tot kindermishandeling omdat zijn kinderen getuige waren van de bedreiging van hun moeder door vader.

26 Lünnemann e.a. 2025, p. 4.

27 Lünnemann e.a. 2025, p. 19.

28 Lünnemann e.a. 2024, p. 34.

Het onderzoek kent een aantal afbakeningen. Ten eerste is ervoor gekozen om het onderzoek te richten op het strafrecht, het jeugdbeschermingsrecht en het familierecht. Er is voor gekozen om niet ook het asielrecht te bespreken. De meeste informatie die over het model is te vinden gaat over het strafrecht en het jeugdbeschermingsrecht. Het familierecht speelt in de Nederlandse benadering tevens een rol vanwege eventuele gezags- en omgangskwesties.

Ten tweede is het in het kader van dit onderzoek niet haalbaar om een volledig overzicht te schetsen van de huidige praktijk op het gebied van de hulpverlening en juridische procedures ten behoeve van minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld, al dan niet in het kader van huiselijk geweld. Zoals hiervoor beschreven, zijn het hulpaanbod en de juridische procedures ten behoeve van minderjarige slachtoffers namelijk een groot versnipperd veld. Gelet op het verkennende karakter van dit onderzoek, wordt hierin volstaan met een globale schets van de huidige praktijk.

Ten derde zal er om diezelfde reden in dit onderzoek niet worden getoetst aan een juridisch kader. Het Barnahus-model raakt verschillende Europese en internationale verdragen, richtlijnen en aanbevelingen. Dit maakt dat er veel, zowel nationale als Europese en internationale, wet- en regelgeving relevant kan zijn voor een toepassing van het Barnahus-model in Nederland. Het reikt buiten de onderzoeksvraag om deze wet- en regelgeving uitvoerig te beschrijven en te toetsen in dit verkennende onderzoek. In plaats daarvan zal een globale beschrijving en vertaling worden gegeven van de belangrijkste wettelijke verplichtingen op grond van Europese en internationale verdragen, richtlijnen en aanbevelingen waarmee het Barnahus-model volgens het Barnahus Network rekening houdt.[29] Bij het schrijven van dit overzicht is tevens gebruikgemaakt van het Compendium of Law & Guidance 2017.[30] Dit compendium wordt gepresenteerd op de website van het Barnahus Network en biedt een uitgebreid overzicht van het juridisch kader en de gezaghebbende richtlijnen van de Europese Unie, de Raad van Europa en de Verenigde Naties die zien op de rechten van kindslachtoffers en getuigen.

Hoofdstuk 2 beschrijft de werkwijze van het Barnahus-model aan de hand van verschillende onderzoeken uit Europese landen die gebruikmaken van het Barnahus-model. De multidisciplinaire aanpak wordt toegelicht en het doel – het voorkomen van secundaire victimisatie – wordt uiteengezet. De laatste paragraaf bevat het

29 'Compendium of Law & Guidance relevant for Barnahus', barnahus.eu; O'Donnell 2017.
30 O'Donnell 2017.

globale overzicht van de belangrijkste wettelijke verplichtingen op grond van Europese en internationale verdragen, richtlijnen en aanbevelingen waarmee het Barnahus-model volgens het Barnahus Network rekening houdt. Hoofdstuk 3 gaat in op de ontwikkeling van het model in Europa aan de hand van informatie vanuit het Barnahus Network en laat enkele verschillen in toepassing van het model tussen de verschillende landen zien. Deze informatie blijkt uit een vergelijkend onderzoek naar het model in de Noordse landen en een onderzoek op verzoek van de Raad van Europa naar de toepassing van het model door de verschillende lidstaten. Het vierde hoofdstuk bevat aanknopingspunten voor een Barnahus-model in Nederland. Daarvoor wordt eerst het voormalige MDCK nader besproken. Gevolgd door aanknopingspunten voor de toepassing van een Barnahus-model in Nederland die in de literatuur zijn besproken. Hierbij wordt verder ingegaan op het versnipperde veld in hulpaanbod en juridische procedures, eerdere aanbevelingen uit de literatuur tot ontwikkeling van een landelijk multidisciplinaire aanpak van (seksueel) geweld tegen kinderen en onderzoeken die pleiten voor een betere inbedding van kinderrechten in strafrechtelijke procedures voor minderjarige slachtoffers in Nederland. Tot slot wordt in het hoofdstuk de stand van zaken rondom multidisciplinaire centra ten behoeve van (huiselijk) geweld in Nederland besproken, waarbij één organisatie (Filomena) wordt uitgelicht. Hoofdstuk 5 sluit af met een conclusie, door beantwoording van de onderzoeksvraag.

2

Werkwijze en kernwaarden van het Barnahus-model

In dit hoofdstuk wordt de werkwijze en het doel van het Barnahus-model verder toegelicht. Ook bevat het een globaal overzicht van de wettelijke verplichtingen op grond van Europese en internationale verdragen, richtlijnen en aanbevelingen die richting geven aan de kernwaarden van het Barnahus-model.[31]

2.1 Multidisciplinaire aanpak

Het Barnahus is oorspronkelijk bedoeld voor minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik. Echter, er zijn Barnahus-modellen die zich richten op elke vorm van geweld tegen het kind.[32]

Binnen deze kindhuizen wordt vanuit verschillende disciplines samengewerkt.[33] Dit gebeurt, zoals eerder genoemd, in vier kamers. De kinderbescherming is in de eerste kamer te vinden. In deze kamer wordt het kind voorzien in zijn of haar beschermingsbehoeften en vindt nabehandeling plaats voor het slachtoffer en eventuele broertjes en zusjes.[34] De maatregelen die worden genomen zijn afhankelijk van de specifieke zaak. Als sprake is van bijvoorbeeld huiselijk geweld of *loverboy*-problematiek, dan heeft dit tevens invloed op de veiligheid in de thuissituatie respectievelijk onttrekking aan de thuissituatie van de minderjarige door *loverboys*. Hierop kunnen ingrijpende maatregelen volgen zoals een ondertoezichtstelling, uithuisplaatsing of zelfs een gesloten plaatsing. Wanneer de kinderrechter hierbij betrokken wordt, kunnen professionals uit het Barnahus de minderjarige voorbereiden op dat kindgesprek. Het kindgesprek wordt vervolgens gehouden op de fysieke locatie in het Barnahus, voor het kind inmiddels een bekende en veilige plek. Bij dit gesprek is dan ondersteuning van de professionals van het Barnahus mogelijk. Een voordeel hiervan is dat participatie in kindgesprekken kan toenemen.

Wanneer de pleger een onbekende is voor het kind en het incident eenmalig is en blijft, zullen de maatregelen echter minder ingrijpend zijn en zal met name de ontwikkeling van het kind worden gemonitord en zal er worden ingezet op begeleiding van de ouders, andere gezinsleden of verzorgers.

31 'Compendium of Law & Guidance relevant for Barnahus', barnahus.eu.
32 Greijer & Wenke 2023, p. 16. Zie ook: Defence for Children 2021.
33 Neudecker 2019.
34 'Child Protection', barnahus.eu (verouderde versie website); Thulin & Kjellgren 2017.

Het werk dat in de eerste kamer wordt verricht is vergelijkbaar met het werk van de Raad voor de Kinderbescherming, gecertificeerde instellingen, jeugdbeschermers en organisaties op het gebied van (vrijwillige) jeugdhulp.

De volgende kamer herbergt het strafrecht. Dat wil zeggen dat het strafrechtelijk onderzoek wordt verricht binnen het Barnahus, waardoor ook het kind-verhoor hier plaatsvindt. Dit gebeurt door een forensisch verhoorder die gespecialiseerd is in het voeren van gesprekken met kinderen. Het gesprek wordt gevoerd in een kindvriendelijke ruimte.[35] Uit onderzoek blijkt de inrichting van deze verhoorruimtes belangrijk is.[36] Zo gaat de voorkeur uit naar kleiner meubilair voor jonge kinderen dan in verhoorruimtes voor tieners en naar kleine ruimtes zodat kinderen niet snel afgeleid raken. De kindvriendelijke inrichting draagt niet alleen bij aan een fijner en veiliger gevoel voor kinderen, maar herinnert de volwassen professional eraan dat het om kinderen gaat.[37] Tevens wijst aanvullend onderzoek uit dat kinderen zich veel van de inrichting en uitstraling van het gebouw herinneren. De inrichting en uitstraling kunnen derhalve zorgen voor een veilig gevoel waardoor de kans op hertraumatisering wordt verkleind.[38] Andere professionals, zoals de advocaat van de verdachte, eventueel de advocaat van het slachtoffer of zijn of haar ouders, politie en/of het OM en eventueel de rechter-commissaris zitten tijdens het kind-verhoor samen in een andere ruimte. Via een oortje kunnen zij vragen voorleggen aan de gespecialiseerde forensische verhoorder die de vraag op zijn beurt stelt aan het kind. De volgende afbeeldingen van een dergelijke verhoorconstructie zijn afkomstig uit een video waarin het Barnahus-model wordt uitgelegd.[39] Het verhoor wordt opgenomen en vormt toelaatbaar bewijs in de rechtbank.[40] Dat gebeurt niet in alle 'Barnahus-landen' op dezelfde manier. In Cyprus bijvoorbeeld wordt het verhoor niet als videofragment getoond in de rechtbank, maar is er een live videoverbinding tussen de rechtbank en het Barnahus.[41] Uit onderzoek naar het Barnahus-model door Johansson e.a. blijkt dat deze verhoorconstructie, waarbij het kind niet fysiek in de rechtbank verschijnt, voldoet aan het recht op een eerlijk proces uit het Europees

35 General Comment no. 12 van het Kinderrechtencomité.
36 Stefansen 2017, p. 41 en 50-51.
37 Stefansen 2017, p. 41 en 50-51.
38 Olsson & Kläfverud 2017.
39 'Barnahus what, why, and first steps', youtube.com, 29 oktober 2020.
40 'Criminal Justice', barnahus.eu (verouderde versie website).
41 'Hope For Children - Σημαντική εξέλιξη στις προσπάθειες επίτευξης μιας δικαιοσύνης φιλικής προς τα παιδιά (uncrcpc.org.cy)', uncrcpc.org.cy, 21 maart 2022.

Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).[42] Greijer en Wenke stellen dat met de verhoorconstructie in het Barnahus-model tevens rekening wordt gehouden met *the rule of law* en de rechten van verdachten en slachtoffers.[43]

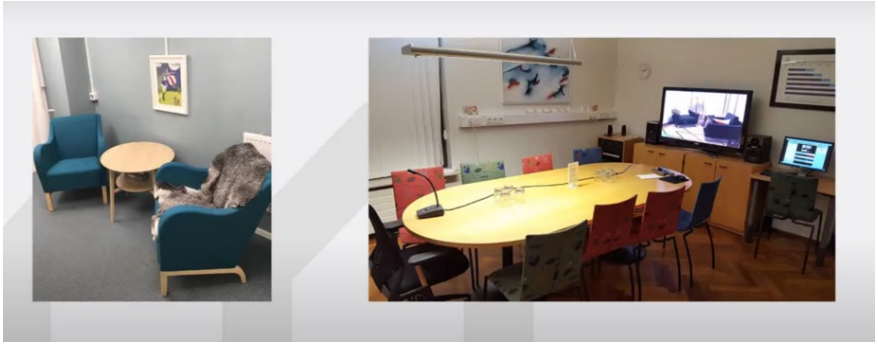

De derde kamer ziet op de fysieke gezondheid van het kind. In deze kamer wordt het lichamelijk forensisch onderzoek verricht en basale medische hulp verleend.[44] Eventueel wordt het kind hiervandaan doorverwezen voor een medische behandeling.

In de laatste kamer staat de mentale gezondheid van het kind en eventuele andere, niet-plegende familieleden centraal. In deze kamer bevinden zich professionals voor crisisondersteuning en kort- en langdurende therapeutische dienstverlening.[45] Er kan sprake zijn van overlap met de kamer waarin de kinderbescherming centraal staat. Het verschil met de kinderbescherming is dat niet de beschermingsbehoeften centraal staan maar de geestelijke gezondheid en eventuele behandeling van het trauma.[46]

Binnen dit kindvriendelijke huis lopen dus twee procedures parallel, namelijk het strafproces en de jeugdbescherming of de vrijwillige jeugdhulpverlening. Naast deze procedures kan zowel medische als mentale hulpverlening worden gestart. De kunst is ervoor te zorgen dat deze twee procedures en de aanvullende hulpverlening ten

42 Art. 6 EVRM; Johansson e.a. 2017, p. 9 e.v.
43 Greijer & Wenke 2023, p. 20-21.
44 'Physical Wellbeing', barnahus.eu (verouderde versie website).
45 'Mental Wellbeing', barnahus.eu (verouderde versie website).
46 Thulin & Kjellgren 2017.

behoeve van het kind met elkaar in balans blijven.[47] De werkzaamheden en doelen vanuit de betrokken professionals leiden met name tot uiteenlopende verwachtingen van het kindverhoor.[48] Vanuit de rechtshandhaving is het doorgaans ideaal om zo snel mogelijk te horen nadat een strafbaar feit is gepleegd terwijl dit vanuit psychotraumatologisch perspectief kan leiden tot hertraumatisering.[49] Binnen een Barnahus wordt gestreefd naar de beste balans tussen zowel kinderparticipatie in het juridisch proces als kinderbescherming en het welzijn van kinderen.[50] Omdat de professionals samenwerken en niet naast of zelfs langs elkaar opereren kunnen zij in overleg bepalen wat het best passend is in een specifieke situatie.[51]

2.2 Voorkomen van secundaire victimisatie

Een van de belangrijkste doelen van het Barnahus-model, naast de kindvriendelijke rechtspleging, is het voorkomen van secundaire victimisatie.[52] Secundaire victimisatie is de situatie waarin het slachtoffer opnieuw slachtoffer wordt door de reacties van anderen of de houding van instanties en ontstaat dus wanneer er door personen of instanties verkeerd wordt gereageerd op het (seksueel) misbruik of de mishandeling van het slachtoffer.[53] Zo kan het slachtoffer zich bijvoorbeeld schuldig voelen door gebruik van verkeerde terminologie of door vragen van onder andere politie of artsen. De kans op secundaire victimisatie tijdens het verhoor van slachtoffers en getuigen is groot, volgens Greijer en Wenke. Het uitgangspunt van het hier besproken model is dat een verhoor maar één keer plaatsvindt. Daarom is het belangrijk dat alle ketenpartners aanwezig zijn om vragen voor te leggen aan de verhoorder en dat het opgenomen verhoor of een livestream toelaatbaar is in de rechtszaal. In Finland is het aantal verhoren per kind flexibel. Indien het individuele kind meerdere verhoren wenst, omdat dit bijvoorbeeld zorgt voor meer vertrouwen in de verhoorder en het proces, behoort dit tot de mogelijkheden. Secundaire victimisatie en hertraumatisering worden tevens voorkomen door tijdens een verhoor zoveel mogelijk aan te sluiten bij de fase van ontwikkeling waarin het kind zich bevindt.[54] Het is van belang dat kinderen het juridische proces begrijpen

47 Johansson e.a. 2024, p. 15.
48 Neudecker 2019.
49 Neudecker 2019.
50 Lavoie e.a. 2024, p. 79; Mitchell, Lundy & Hill 2023.
51 Neudecker 2019.
52 Korkman, Pakkanen & Laajasano 2017, p. 149; Markina, Kapardis & Heinrich 2019, p. 8.
53 Greijer & Wenke 2023, p. 11; Zie ook: Greijer & Doek 2016, p. 82.
54 Korkman, Pakkanen & Laajasano 2017, p. 149-150.

en vertrouwen hebben in het proces waaraan zij deelnemen.[55] In een Barnahus wordt veel aandacht besteed aan het opbouwen van een vertrouwensband en het op een kindvriendelijke manier uitleggen van de procedure.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het verhoren van kinderen in de rechtbank niet zonder meer leidt tot de beste uitkomsten op het gebied van waarheidsvinding.[56] Kinderen begrijpen vaak niet wat er verwacht wordt en kunnen de locatie als traumatisch ervaren.[57] Dit heeft een negatief effect op de waarheidsvinding.[58] Binnen de rechtsstelsels van Finland, IJsland en Zweden wordt een verhoormethode gebruikt die is geïnspireerd op het protocol van het Amerikaanse *National Institute of Child Health and Human Development* (NICHD).[59] Dit protocol is gebaseerd op onderzoek en de professionele consensus met betrekking tot het geheugen, de communicatieve vaardigheden en de sociale ontwikkeling van kinderen. Het NICHD-protocol dient als een verhoorgids met voorbeeldvragen voor de inleiding tot en met de afsluiting van een verhoor.[60] Uit onderzoek blijkt dat deze manier van verhoren als een van de beste methodes aansluit bij het kind dat nog in ontwikkeling is.[61] Verder onderzoek naar het NICHD-protocol wijst uit dat ondersteuning van kinderen door bijvoorbeeld een vertrouwenspersoon en een veilige omgeving ertoe leiden dat kinderen eerder bereid zijn beschuldigingen binnen hun sociale kring te uiten.[62] Deze uitkomsten hebben geleid tot een herziene versie van het NICHD-protocol. Beide versies worden aanbevolen bij gebruik van het Barnahus-model.[63] In Noorwegen wordt eveneens veel aandacht besteed aan de manier van verhoren van kinderen. Voor peuters en kinderen met speciale behoeften wordt een aparte methode ingezet. De verhoortechnieken in deze methode sluiten het best aan bij de ontwikkelingsfase van deze leeftijdsgroep.[64] Kortom, in een Barnahus wordt veel aandacht besteed

55 Council of Europe 2022, par. 40.
56 Myklebust 2017, p. 98-100; Johnstone, Martin & Blades 2024, p. 572; Goodman e.a. 1998; Markina, Kapardis & Heinrich 2019, p. 2; zie ook: Kapardis 2014; Brennan 1994; Zajac & Hayne 2003; Zajac, Gross & Hayne 2003.
57 Korkman, Pakkanen & Laajasano 2017, p. 149; zie ook: Plotnikoff & Woolfson 2004; Generalova 2016.
58 Baugerud & Johnson 2017, p. 125-132.
59 Baugerud & Johnson 2017, p. 122; zie ook: Lamb e.a. 2007; Orbach e.a. 2000.
60 Baugerud & Johnson 2017, p. 122-129.
61 Korkman, Pakkanen & Laajasano 2017, p. 148.
62 Baugerud & Johnson 2017, p. 131-132; Langballe & Davik 2017, p. 168.
63 Baugerud & Johnson 2017.
64 Langballe & Davik 2017, p. 170-180.

aan een kindvriendelijke en zorgvuldige manier van verhoren. In de verschillende landen worden eigen methodes toegepast. Deze methodes verschillen maar blijken op grond van de aangehaalde onderzoeken het best aan te sluiten bij kinderen en hun verschillende ontwikkelingsfases in het betreffende land. Dit onderschrijft de flexibiliteit van het model en laat zien dat het eenvoudig toegepast kan worden in verschillende landen.

2.3 Relevante Europese en internationale wettelijke verplichtingen

Door realisering van het Barnahus-model wordt, volgens het Barnahus Network, met verschillende Europese en internationale wettelijke verplichtingen en aanbevelingen rekening gehouden.[65] Deze wettelijke verplichtingen geven richting aan de kernwaarden van het model.[66] Een overzicht van de kernwaarden van het model aan de hand van de verschillende wettelijke verplichtingen leidt tot een beter begrip van het doel van het model. De opsommingen in paragraaf 2.3.1 en 2.3.2 bevatten een eigen categorisering en vertaling van de auteur van de kernwaarden die worden opgesomd op de website van het Barnahus Network.[67]

2.3.1 Het VN-Kinderrechtenverdrag

De volgende kernwaarden van het model vinden een grondslag in het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties:

- Het belang van de minderjarige staat voorop.
- Het beginsel van non-discriminatie wordt gewaarborgd.
- Het recht op participatie en kindvriendelijke informatie wordt gewaarborgd.
- Er is geen onnodige vertraging tussen de melding en het verhoor.

Door toepassing van deze kernwaarden wordt met name rekening gehouden met de algemene bepalingen van het VN-Kinderrechtenverdrag: het belang van het kind (art. 3 IVRK), het recht op non-discriminatie (art. 2 IVRK), het participatierecht (art. 12 IVRK) en het recht op ontwikkeling (art. 6 IVRK). Voorts wordt rekening gehouden met het recht op bevrijding van alle soorten geweld (art. 19 IVRK) en het recht op passende zorg voor slachtoffers van geweld (art. 39 IVRK).[68] Artikelen 32 t/m 37 van het verdrag dienen als aanvulling op artikel 19 en zien op specifieke vormen

65 'About Barnahus', barnahus.eu.
66 O'Donnell 2017.
67 'About Barnahus', barnahus.eu.
68 Zie ook: Friðriksdóttir & Haugen 2017, p. 191-192.

van geweld en uitbuiting.[69] De kern van het Kinderrechtenverdrag is dat het kind wordt gezien als houder van fundamentele mensenrechten waarbij het kind niet alleen wordt beschermd vanuit zijn of haar kwetsbaarheid maar ook wordt gezien als rechtssubject.[70] De bescherming van het kwetsbare kind kan volgens Johansson e,a, een argument zijn om het kind niet te horen in een strafrechtelijke procedure. Het participatierecht van kinderen leidt bovendien niet tot een verplichting maar dient enkel de mogelijkheid tot participatie te verwezenlijken.[71] Het participatierecht gaat hand in hand met het recht op kindvriendelijke informatie (art. 17 IVRK).[72] Een minderjarige kan enkel betrokken worden in het proces op het moment dat het kind begrijpt waar het over gaat. Om die reden dient informatie over het proces in een kindvriendelijke taal beschikbaar te zijn.

General Comment no. 13[73]
De kernwaarden van het Barnahus-model houden tevens rekening met de aanbevelingen van het Kinderrechtencomité in General Comment no. 13.
Deze General Comment ziet op de rechten van het kind op bevrijding van alle soorten geweld. Het Kinderrechtencomité benadrukt in deze General Comment tevens het risico op secundaire victimisatie. In bijlage 2 is de tekst van de relevante paragrafen uit General Comment no. 13 opgenomen. Hierna volgt een samenvatting van die paragrafen.

Het Kinderrechtencomité beveelt aan dat meldingen van geweld tegen kinderen, of deze nu afkomstig zijn van het kind zelf, een vertegenwoordiger of een derde partij, uitsluitend worden onderzocht door specifiek opgeleide professionals. Deze onderzoeken moeten gebaseerd zijn op kinderrechten en vinden plaats op een kindvriendelijke wijze, waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind. Het doel van het onderzoek is het zorgvuldig vaststellen van geweld en het verzamelen van bewijs voor administratieve, civielrechtelijke, kinderbeschermings- en strafrechtelijke procedures, zonder dat het kind daarbij extra schade wordt toegebracht. De mening van het kind dient in dit proces steeds op een passende wijze te worden betrokken.

69 Greijer & Wenke 2023, p. 19.
70 Johansson e.a. 2017, p. 9.
71 Johansson e.a. 2017, p. 13.
72 Kaldal e.a. 2017.
73 General Comment no. 13 van het Kinderrechtencomité, par. 51-56.

Voor kinderen die slachtoffer zijn van geweld moet de behandeling gericht zijn op lichamelijk en geestelijk herstel en dient er sociale integratie plaats te vinden in een omgeving die hun gezondheid, waardigheid en zelfrespect bevordert. Daarbij moet rekening worden gehouden met de wensen van het kind, de veiligheid en eventuele noodzaak van directe veilige plaatsing, evenals de te verwachten effecten van interventies op hun welzijn en ontwikkeling op de lange termijn. Een breed aanbod van medische, psychologische, sociale en juridische diensten moet beschikbaar zijn, ook voor jeugdige plegers van geweld, die in het licht van hun opvoedingssituatie vaak zelf slachtoffer zijn geweest.

Het Kinderrechtencomité onderstreept dat vanaf het moment van melding tot en met de afronding van het traject helder moet zijn wie de verantwoordelijkheid draagt voor het kind en zijn of haar gezin. Doelen, termijnen en evaluatiemomenten moeten vooraf duidelijk worden vastgelegd en in overleg met het kind en andere betrokkenen worden bepaald. Casemanagement wordt aanbevolen om de continuïteit van hulpverlening te waarborgen. Interventies dienen te passen binnen het recht op herstel, het recht op ontwikkeling en indien dit in het belang van het kind is, wordt met beide ouders contact onderhouden.

In gerechtelijke procedures moet een goede rechtsgang te allen tijde worden gegarandeerd, waarbij de bescherming en verdere ontwikkeling van het kind centraal staan. Het gerechtelijk proces moet kindvriendelijk zijn, afgestemd op de persoonlijke omstandigheden, behoeften en integriteit van het kind en zonder onnodige vertraging plaatsvinden. Kinderen en hun ouders moeten tijdig en adequaat worden geïnformeerd. Waar mogelijk moet de rechter preventief betrokken worden en moet zijn inzet deel uitmaken van een gecoördineerde, intersectorale aanpak. Positief gedrag dient proactief te worden aangemoedigd, negatief gedrag dient te worden voorkomen, en alle betrokken sectoren moeten samenwerken in het belang van het kind.

Het Kinderrechtencomité beveelt aan om, waar passend, gebruik te maken van bemiddeling, familieoverleg, herstelrecht en alternatieve vormen van geschiloplossing, mits deze mensenrechten respecteren en onder leiding staan van deskundige gespreksleiders. Daarnaast moeten kinderbeschermingsmaatregelen, strafrechtelijke vervolging van plegers (inclusief overheidsfunctionarissen) en tuchtrechtelijke of administratieve sancties tegen nalatige professionals beschikbaar zijn. Ook moeten er mogelijkheden zijn voor compensatie en rehabilitatie van slachtoffers.

Het Kinderrechtencomité benadrukt de noodzaak van multidisciplinaire samenwerking. Het adviseert de oprichting van gespecialiseerde jeugd- en familierechtbanken, evenals gespecialiseerde eenheden binnen politie en Openbaar Ministerie, met voorzieningen die een gelijkwaardige deelname van kinderen met een beperking waarborgen. Alle betrokken professionals uit zorg, onderwijs, sociale sector en justitie dienen interdisciplinair te worden opgeleid in kinderrechten, kunnen omgaan met de leeftijdsspecifieke behoeften van minderjarigen en er dienen aangepaste kindvriendelijke procedures te zijn. Deze multidisciplinaire aanpak moet in alle gevallen gebaseerd zijn op vertrouwelijkheid en vormt volgens het Kinderrechtencomité een essentiële voorwaarde voor effectieve, samenhangende en duurzame bescherming en begeleiding van kwetsbare kinderen.

Andere protocollen
Voorts houdt het Barnahus-model rekening met het facultatief Protocol bij het Kinderrechtenverdrag over de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie[74] en het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad.[75]

Concluding observations
Het Kinderrechtencomité ziet verder toe op de implementering en naleving van het verdrag door de lidstaten. Hierover wordt gerapporteerd in de *concluding observations* per lidstaat. In deze concluding observations worden door het Kinderrechtencomité actiepunten en aanbevelingen gedaan voor de betreffende staat. De eerste keer dat het Kinderrechtencomité rapporteerde over het Barnahus als zijnde een *children's house* was in haar concluding observations van IJsland uit 2003.[76] De aanbeveling van het comité hierin ziet op het verder ontwikkelen en voortzetten van de werkzaamheden binnen het Barnahus ten behoeve van

74 'Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, New York, 25-05-2000', wetten.overheid.nl. In 2005 trad dit protocol voor Nederland in werking.

75 'Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het [...] Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, New York, 15-11-2000', wetten.overheid.nl. In 2005 trad dit protocol voor Nederland in werking.

76 Greijer & Wenke 2023, p. 30.

minderjarige slachtoffers van seksueel geweld.[77] Andere landen hebben het model daarna op een vergelijkbare wijze overgenomen. Dit bleef niet onopgemerkt door het Kinderrechtencomité.[78] In meer dan de helft van de concluding observations waarin het Kinderrechtencomité sinds 2019 heeft gerapporteerd wordt een verwijzing gemaakt naar 'Barnahus' of 'Children's Houses'.[79] De strekking in deze rapportages ziet met name op een aanbeveling tot verwezenlijking, voortzetting, verdere ontwikkeling en verbetering van de children's houses in de betreffende landen. De aanbevelingen zijn per land verder uitgewerkt op specifieke punten die in het betreffende land van toepassing zijn. Het Kinderrechtencomité schrijft onder andere over de manier van verhoren, het voorkomen van secundaire victimisatie en de kindvriendelijke benadering. Een duidelijk punt van aandacht is de manier van verhoren van minderjarigen. Het comité adviseert hierover om audiovisuele opnames van het verhoor zonder vertraging van het proces te accepteren tijdens gerechtelijke procedures. Op deze manier kan een kind in een kindvriendelijke ruimte verhoord worden.[80]

Samenvattend wordt het Barnahus-model als waardevol gezien door het Kinderrechtencomité.

2.3.2 Overig Europees en internationaal (straf)recht

De volgende kernwaarden van het Barnahus-model houden rekening met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Verdrag van Lanzarote, het Verdrag van Istanbul, het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel, en aan de Guidelines for Child-friendly justice van de Raad van Europa. Aangezien deze verdragen en richtlijnen geen minimumleeftijd kennen, gelden deze ook voor minderjarigen.

- Minderjarige slachtoffers dienen geïdentificeerd te worden.
- Minderjarige slachtoffers hebben het recht op vertolking en vertaling tijdens het juridische proces.

77 Concluding Observations IJsland van het Kinderrechtencomité, 31 januari 2003, par. 28 en 29; zie ook: Greijer & Wenke 2023, p. 30.

78 Zie bijvoorbeeld: Concluding Observations Noorwegen van het Kinderrechtencomité, 3 maart 2010, par. 55 en 56; Concluding Observations Denemarken van het Kinderrechtencomité 26 oktober 2017, par. 21b; Concluding Observations Zweden van het Kinderrechtencomité 7 maart 2023, par. 26d; zie ook: Greijer & Wenke 2023, p. 30.

79 Greijer & Wenke 2023, p. 30.

80 Greijer & Wenke 2023, p. 32.

- Minderjarige slachtoffers hebben het recht om contact met de dader te vermijden.
- Minderjarige slachtoffers hebben het recht op bijstand en ondersteuning binnen het strafproces. Dit geldt in het bijzonder voor kinderen zonder ouderlijk gezag of wanneer hun belangen botsen met die van hun ouders (met gezag).
- Alle noodzakelijke maatregelen worden getroffen om duurzame oplossingen te vinden voor verhandelde kinderen.
- Herhaling of secundaire victimisatie van slachtoffers wordt voorkomen.[81]

Een aantal kernwaarden is gebaseerd op de richtlijnen van de Raad van Europa over kindvriendelijke rechtspleging (*child friendly justice*):

- In onderzoeken en strafrechtelijke procedures waarbij kinderen betrokken zijn, zijn er aangepaste procedures. In het Barnahus-model uit dit zich in parallelle procedures waarbij tevens de jeugdbescherming en medische voorzieningen beschikbaar zijn.
- Verhoren vinden plaats in speciaal daarvoor ontworpen of aangepaste ruimten die verschillend zijn ingericht per leeftijdscategorie. Er wordt zo min mogelijk verhoord en alleen als het noodzakelijk is voor het onderzoek en de procedure. Alle verhoren worden audiovisueel opgenomen en dergelijke opnames kunnen als bewijs worden gebruikt binnen het strafproces. Verhoren worden bovendien verricht door of met behulp van mensen die daarvoor zijn opgeleid. Indien mogelijk en indien van toepassing, voeren dezelfde personen alle ondervragingen van kinderen uit. Er wordt rekening gehouden met het geslacht van de verhoorder in gevallen van seksueel geweld.
- Het is mogelijk de zitting achter gesloten deuren te laten plaatsvinden. Er worden in ieder geval noodzakelijke maatregelen genomen om de privacy, de identiteit en het imago van minderjarige slachtoffers te beschermen en om te voorkomen dat informatie die tot hun identificatie zou kunnen leiden, publiekelijk wordt verspreid.
- Er wordt een individuele beoordeling gemaakt van de omstandigheden van elk kind en van de behoeften van familieleden die geen dader zijn. Er gelden waarborgen voor intieme terreur.
- Het kind wordt begeleid door een wettelijke vertegenwoordiger of, indien gewenst, door een volwassene van zijn of haar keuze, tenzij over die persoon een gemotiveerd bezwaar is geuit.

81 Zie ook Johansson e.a. 2017, p. 6 e.v.

Deze kernwaarden zijn terug te vinden in het EVRM, het Verdrag van Lanzarote,[82] het Verdrag van Istanbul,[83] het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel,[84] en aan de Guidelines for child-friendly justice[85] van de Raad van Europa.[86] Door gebruik van het Barnahus-model worden met name de volgende artikelen uit het EVRM gewaarborgd: het recht op leven (art. 2 EVRM), het verbod op foltering (art. 3 EVRM), het verbod op slavernij (art. 4 EVRM), het recht op vrijheid en veiligheid (art. 5 EVRM) en het recht op privé- en gezinsleven (art. 8 EVRM).[87] In de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) worden in de artikelen 3 en 8 EVRM kaders geboden voor de positieve verplichtingen die staten hebben in het kader van ernstige misdrijven tegen minderjarigen. Zo dient er niet enkel een efficiënte strafrechtelijke wet te zijn, maar zijn de positieve verplichtingen ook tijdens het strafrechtelijk onderzoek van belang. Er dient volgens het hof rekening te worden gehouden met de kwetsbare positie van minderjarigen zowel in de onderzoeksfase als tijdens strafrechtelijke procedures.[88] Het Verdrag van Lanzarote is het meest uitgebreide rechtsinstrument op het gebied van seksueel misbruik van minderjarigen.[89]

Een aantal van de kernwaarden die zien op het strafrecht kunnen worden herleid uit de volgende richtlijnen van de Europese Unie: de Richtlijn ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, de Richtlijn tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, de Richtlijn inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers en de Richtlijn betreffende het Europees beschermingsbevel.[90]

82 Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25 oktober 2007.
83 Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanbul, 11 mei 2011.
84 Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel, Warschau, 16 mei 2005.
85 Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice 2010.
86 Greijer & Wenke 2023, p. 20.
87 Greijer & Wenke 2023, p. 19.
88 EHRM 22 september 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0622JUD002259716 (*R.B./Estonia*), par. 79; EHRM 12 november 2013, no. 5786/08 (*Söderman/Sweden*), par. 82-83; EHRM 2 februari 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0202JUD002245716 (*X and Others/Bulgaria*), par. 178; EHRM 15 juni 2016, no. 61495/11 (*M.G.C./Romania),* par. 70-75; zie ook: Greijer & Wenke 2023, p. 27.
89 Friðriksdóttir & Haugen 2017, p. 192; zie ook: Council of Europe 2018.
90 Resp. Richtlijn 2011/92/EU, Richtlijn 2012/29/EU, Richtlijn 2011/36/EU en Richtlijn 2011/99/EU.

Al met al zien deze Europese en internationale verdragen en richtlijnen in grote lijnen op kindvriendelijke rechtspleging en de multidisciplinaire aanpak van geweld tegen kinderen. Kenmerkend hiervoor zijn de bescherming en mogelijkheid tot participatie van kinderen tijdens juridische procedures en strafrechtelijke onderzoeken. Er moet rekening worden gehouden met de kwetsbaarheid van kinderen die in ontwikkeling zijn. Het wordt aangeraden om procedures zoveel mogelijk op kinderen af te stemmen door het inzetten van getrainde professionals die de behoeften van kinderen het best kunnen inschatten. Tevens onderstrepen de Europese en internationale verdragen en richtlijnen het belang van multidisciplinaire samenwerking tussen de medische sector, geestelijke gezondheidszorg, sociale en juridische hulpverlening en ondersteuning. Het gaat te ver om dit per specifiek artikel te behandelen, hier is alleen een globaal overzicht gegeven van de belangrijkste Europese en internationale wet- en regelgeving waarmee het Barnahus-model volgens het Barnahus Network rekening houdt.

3

De ontwikkeling van het Barnahus-model

Dit hoofdstuk behandelt de ontwikkelingsgeschiedenis van het Barnahus-model in Europa en de verschillen in de toepassing van het model door de verschillende landen. De informatie die ziet op de verschillen in de toepassing van het model blijkt uit een vergelijkend onderzoek naar het model in de Noordse landen en een onderzoek op verzoek van de Raad van Europa naar de toepassing van het model door de verschillende lidstaten.

3.1 Barnahus als een best practice in Europa

Het Barnahus-model wordt toegepast in 26 van de 51 Europese landen. Dit zijn: Albanië, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Engeland, Estland, Finland, Georgië, Hongarije, IJsland, Ierland, Kroatië, Letland, Litouwen, Malta, Moldavië, Noord-Ierland, Noorwegen, Polen, Roemenië, Schotland, Slovenië, Spanje, Tsjechië en Zweden.[91] Door deze landen is het 'Barnahus Network' gevormd (voorheen bekend onder de naam PROMISE, een project bestaande uit meerdere delen en gefinancierd door de EU).[92] Verschillende professionals uit de verschillende landen werken samen om het model verder te ontwikkelen en te verspreiden over Europa. Het Barnahus Network presenteert het Barnahus-model als een flexibel model dat makkelijk kan worden aangepast aan verschillende rechtssystemen, culturen en beroepspraktijken. De keerzijde van dit flexibele model is het risico dat het model te vrijblijvend wordt toegepast door nieuwe landen waardoor niet meer aan de kernwaarden wordt voldaan.[93] In Engeland bestaan er twee uitgebreide documenten die als richtsnoer dienen om een *child house* op te richten.[94] Dit richtsnoer helpt het risico dat het model te vrijblijvend wordt toegepast en daardoor aan de kernwaarden voorbij wordt gegaan, te verkleinen. Bijlage 1 geeft weer welke landen lid zijn van het Barnahus Network en onder welke naam een organisatie in dat land opereert.[95]

91 'Current members', barnahus.eu; zie bijvoorbeeld voor Schotland: 'Scotland's First Bairns Hoose', children1st.org.uk.

92 Bakketeig e.a. 2024, p. 249-252; zie ook: Council of Europe 2018; Neudecker 2019.

93 Bakketeig e.a. 2024, p. 251-252.

94 Home office 2021; Greater London Authority 2022.

95 'Current members', barnahus.eu.

De Europese Commissie ondersteunt het oprichten van kinderhuizen in de vorm van het Barnahus-model in de EU. Dit blijkt onder andere uit een mededeling aan het Parlement, de Raad en het Europese Economische en Sociaal Comité in het kader van de EU-strategie voor de rechten van het kind.[96] De Europese Commissie noemt het Barnahus-model tevens in een aanbeveling over de ontwikkeling en versterking van geïntegreerde systemen voor kinderbescherming in het belang van het kind. Zij schrijft hierover:

> *'De lidstaten zouden specifieke financiering moeten uittrekken om te voorzien in een gerichte samenwerking en coördinatie tussen verschillende instanties om kinderen te ondersteunen die in contact komen met het rechtsstelsel, en met name slachtoffers van misdrijven, onder meer door kinderhuizen op te richten in overeenstemming met het model van het kinderhuis (Barnahus) of een ander gelijkwaardig kinderrechtenvriendelijk model. De lidstaten zouden optimaal gebruik moeten maken van de beschikbare middelen en technische ondersteuning op het niveau van de Unie.'*[97]

De lidstaten van de Europese Unie willen echter niet dat het Barnahus-model verplicht wordt.[98] Op 4 en 5 december 2023 vond in Brussel een bijeenkomst plaats van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken waarin onder andere werd gesproken over het wijzigen van Richtlijn 2012/29/EU betreffende de rechten van slachtoffers van strafbare feiten. In het verslag van deze bijeenkomst staat beschreven dat het Barnahus-model door enkele lidstaten als waardevol werd geprezen. De meeste lidstaten pleitten echter tegen een verplichting van het model. Lidstaten willen namelijk de ondersteuning van minderjarige slachtoffers regelen binnen een vrije ruimte op nationaal niveau. Per lidstaat bestaan te veel verschillen in specifieke behoeften en omstandigheden voor een verplicht model.[99] Het verslag vermeldt niet specifiek welke lidstaten het model als waardevol prezen en welke lidstaten tegen het model pleitten.

96 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, De Raad, Het Europese Economische en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's betreffende de EU-strategie voor de rechten van het kind, Brussel, 24 maart 2021, par. 3.

97 Aanbeveling van de Europese Commissie van 23 april 2024 over de ontwikkeling en versterking van geïntegreerde systemen voor kinderbescherming in het belang van het kind, 23 april 2024, par. 53.

98 *Kamerstukken II* 2023/24, 32317, nr. 866, p. 8.

99 *Kamerstukken II* 2023/24, 32317, nr. 866, p. 9.

Dat het Barnahus-model binnen Europa als een *best practice* kan worden gezien, beaamt ook de Council of the Baltic Sea States (CBSS). De CBSS treedt op als host voor het Barnahus Network.[100] In een gastartikel op de website van het CBSS onderschrijft Dubravka Šuica, de vice-voorzitter van de Europese Commissie voor Democratie en Demografie van 2019 tot 2024, de inzet van het CBSS om geweld tegen kinderen te voorkomen en te bestrijden. Šuica ziet het Barnahus-model als een geïntegreerde benadering van kinderbescherming. Door alle relevante organisaties te betrekken in de verschillende fases van kinderbescherming raakt geen enkel kind tussen wal en schip.[101]

De Raad van Europa ziet het Barnahus-model eveneens als een werkend model voor minderjarige slachtoffers die te maken hebben gehad met seksueel misbruik.[102] Dit blijkt ook uit een gezamenlijke verklaring ter gelegenheid van de achtste editie van de Europese Dag voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik.[103] Deze verklaring is door vijf lidstaten uitgegeven en ondersteund door veertig andere lidstaten, waaronder Nederland. Het Barnahus-model wordt daarnaast gepromoot in de kinderrechtenstrategie van Rome (2022-2027).[104] Deze strategie dient in de periode van 2022 tot 2027 als leidraad voor de werkzaamheden van de Raad van Europa en als hulpmiddel voor de lidstaten bij de bescherming en bevordering van de rechten van het kind.[105] Al met al is in Europa veel aandacht voor het Barnahus-model en de verdere verspreiding en ontwikkeling.

3.2 Het Europese Barnahus-model

Zoals eerder benoemd verschilt de inrichting van een Barnahus per land. Zo kan het verschillen hoe vaak een kind daadwerkelijk wordt gehoord in een Barnahus. In Finland is dit flexibel terwijl het uitgangspunt voor andere Scandinavische landen één keer horen is.[106] Daarnaast kan het verhoor in een videofragment bij de rechtbank

100 'PROMISE Barnahus Network', cbss.org.

101 Šuica 2023.

102 'Barnahus-model helps children who suffered sexual abuse from feeling like victims for a second time, say Council of Europe leaders', coe.int, 17 november 2022.

103 Joint statement, Committee of Ministers: Council of Europe, 'Getting it right: ensuring child-friendly justice through Barnahus structures in Europe', 2022.

104 Council of Europe, Strategy for the rights of the child (2022-2027), par. 40.

105 'De kinderrechtenstrategieën van de Europese Unie en de Raad van Europa', kinderrechten.nl, 18 oktober 2021.

106 Neudecker 2019.

worden getoond, maar het kan ook live plaatsvinden door een beeldbelverbinding tussen de rechtbank en het Barnahus, zoals dat in Cyprus gebeurt. Zo zijn er nog meer verschillen. De volgende verschillen die besproken worden dienen ter illustratie en vormen geen uitputtende opsomming. De verschillen blijken onder andere uit onderzoeken naar het Barnahus-model in de Noordse landen Zweden, Noorwegen, IJsland en Denemarken in 2017 en 2024.[107] Allereerst het verschil in leeftijdscategorie. In Zweden en Denemarken kunnen kinderen jonger dan 18 jaar terecht bij het Barnahus, in Noorwegen is het toegankelijk voor kinderen jonger dan 16 jaar, maar ook voor volwassenen met een verstandelijke beperking, in IJsland voor kinderen jonger dan 15 jaar. Tevens richten de landen zich op verschillende types van misbruik zoals seksueel misbruik, (huiselijk) geweld waarbij er onderscheid wordt gemaakt tussen slachtoffers en getuigen van fysiek en psychisch misbruik, moord, geslachtsverminking en eerwraak binnen families. In Zweden heeft het kind een eigen vertegenwoordiger binnen het Barnahus wanneer sprake is van huiselijk geweld.[108] Een ander verschil is de manier waarop de zaak wordt aangemeld en wie verantwoordelijk is voor het Barnahus.[109] Dit kan variëren tussen de politie, de jeugdzorg, de openbaar aanklager of de gezondheidszorg. Overige verschillen zijn de specifieke betrokken instanties, verschillen in personeel, een nationale verplichting van het Barnahus-model en specifieke Barnahus wet- en regelgeving.[110]

In de Noordse landen waar meer dan één Barnahus opereert, blijkt dat tevens sprake is van lokale verschillen tussen de modellen.[111] In Zweden zijn tot dusver de meeste Barnahus' opgericht. Dit zijn er volgens Johansson in 2017 32, sinds 2006.[112] Noorwegen telt sinds 2007 elf locaties plus nog een Barnahus in ontwikkeling en Denemarken heeft er sinds 2013 vijf.[113] IJsland heeft daarentegen nog altijd maar één Barnahus voor het hele land.[114] Greijer en Wenke hebben in opdracht van de Raad van Europa een rechtsvergelijkend onderzoek uitgevoerd in 2023 onder de lidstaten.[115] In dit onderzoek wordt een overzicht gegeven van de lidstaten van de

107 Johansson e.a. 2017, p. 14-19; Johansson e.a. 2024.
108 Forsman 2017, p. 227-229.
109 Zie ook: Neudecker 2019.
110 Johansson e.a. 2017, p. 15-16; Neudecker 2019; Greijer & Wenke 2023, p. 53.
111 Johansson e.a. 2024, p. 5-20.
112 Johansson e.a. 2024, p. 7.
113 Johansson e.a. 2024, p. 8-9.
114 Johansson e.a. 2024, p. 6.
115 Greijer & Wenke 2023.

Raad van Europa die een of meerdere Barnahus' hebben of een multidisciplinair of interdepartementaal model dat erop lijkt. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van vragenlijsten die door de lidstaten zelf zijn ingevuld.[116]

Het Barnahus-model is constant in ontwikkeling. Noorwegen en Zweden hebben door de jaren heen het model aangepast voor 'wie' (welke kinderen: bijvoorbeeld slachtoffers en getuigen of ook minderjarige verdachten) en voor 'wat' (welke delicten en wanneer kwalificeert iets als bijvoorbeeld ouderlijke verwaarlozing) er behandeling plaatsvindt in het Barnahus. Dit zijn belangrijke gebieden om af te bakenen binnen het model. Johansson en Stefansen schrijven dat er in de praktijk grijze gebieden kunnen ontstaan waardoor niet alle kinderen terechtkunnen in een Barnahus. Zo worden de kinderen die zelf seksueel schadelijk verdrag vertonen gezien als een grijsgebied. Het is de vraag of zij ook geholpen kunnen worden in een Barnahus, vooral als dit gedrag lijkt te zijn ontstaan door eerder trauma en secundaire victimisatie.[117] In Bulgarije, Hongarije en Slowakije kunnen ook minderjarigen die in conflict zijn met het geldende recht terecht in een Barnahus. In Zweden kan dit tot dusver enkel wanneer een specifieke casus zich hiervoor leent. Conflicten met het recht zien niet alleen op minderjarige verdachten maar ook op minderjarigen die schadelijk seksueel gedrag vertonen en minderjarigen die een leeftijd hebben onder de minimale leeftijd voor strafbaarheid binnen het nationale recht.[118] Bragi Guðbrandsson, de oprichter van het Barnahus en tevens lid van het Kinderrechtencomité zegt hierover in een interview dat het uitbreiden van de doelgroep naar minderjarigen die in conflict zijn met het recht, naast de slachtoffers en getuigen, zorgt voor nieuwe uitdagingen binnen het Barnahus-model. Alle kinderen, ook kinderen die zelf de wet overtreden, hebben recht op de kindvriendelijke benadering en zorg vanuit het Barnahus. Het is daarbij belangrijk dat de veiligheid van kwetsbare minderjarige slachtoffers blijft gewaarborgd.[119]

116 De auteur van het voorliggende onderzoek heeft bij de Raad van Europa navraag gedaan hoe de antwoorden voor Nederland tot stand zijn gekomen, omdat het opvallend is dat het onderzoek van de Greijer en Wenke vermeldt dat Nederland 24 Barnahus' zou hebben. Omdat Nederland niet reageerde op de vragenlijst, zijn de antwoorden verkregen uit een online onderzoek, die vervolgens niet juist zijn geïnterpreteerd. Met de 24 Barnahus' voor Nederland wordt de MDA++-aanpak bedoeld (zie par. 4.3).

117 Johansson & Stefansen 2024, p. 185-189.

118 Greijer & Wenke 2023, p. 56.

119 'Bragi Guðbrandsson – Founder of the Barnahus-model, Member of the United Nations Committee on the Rights of the Child', oijj.org, 14 april 2023.

Een aandachtspunt is de bereikbaarheid van het Barnahus. Wanneer dit niet landelijk beschikbaar is, brengt dat een risico van selectiviteit met zich mee: enkel minderjarigen die dicht bij een grote stad wonen kunnen in aanmerking komen voor een behandeling in het Barnahus.[120] Uit het onderzoek van Greijer en Wenke blijkt dat landen met name aanlopen tegen problemen met het inrichten van de multidisciplinaire aanpak, het financieel inrichten en de manier waarop gegevens worden gedeeld tussen de betrokken instanties. De meeste problemen lossen zich echter (deels) op wanneer een Barnahus is opgezet.[121] In Duitsland worden de problemen rondom de multidisciplinaire aanpak opgelost door regelmatig werkgroepen te organiseren. Dit blijkt uit een interviewonderzoek met medewerkers van een Duits kinderhuis.[122] De problemen rondom het delen van gegevens tussen de verschillende organisaties kunnen ook nog spelen nadat een Barnahus is opgezet. Greijer en Wenke stellen dat er wetgeving zou moeten zijn aangaande het verzamelen, overdragen en bewaren van de gegevens en dat de verantwoordelijkheden van alle actoren in het juridische kader moeten worden vastgelegd. Daarnaast moet er beleid worden gevormd en procedures worden ontwikkeld waaruit blijkt hoe een veilige en beschermde gegevensverwerking kan worden gegarandeerd.[123] Greijer en Wenke noemen Denemarken als een goed voorbeeld waarbij er wetgeving is gecreëerd voor het Barnahus waardoor alle gegevens over gevallen van geweld en seksueel misbruik van kinderen door de Barnahus' worden geregistreerd, verzameld en gecentraliseerd in één database. Dit zorgt voor een goed overzicht van informatie waardoor ook de ontwikkeling van het model goed gevolgd kan worden.[124]

Kortom, in verschillende landen in Europa worden steeds meer Barnahus-modellen opgezet.[125] Deze variëren van het oorspronkelijke model dat bedoeld is voor minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. In de Noordse landen, waar het model al lange tijd wordt toegepast, blijft het zich verder ontwikkelen. De nieuwe Europese variaties zorgen eveneens voor verdere ontwikkeling en verbetering van het model. Door de verschillende toepassingen in Europa wordt het Barnahus-model als het ware geëvolueerd maar hierdoor kan in feite niet meer worden gesproken van één model. Hoewel hogere instanties, zoals de Raad van Europa, nog altijd refereren

120 Neudecker 2019.
121 Greijer & Wenke 2023, p. 92.
122 Eilfgang e.a. 2024, p. 8.
123 Greijer & Wenke 2023, p. 93.
124 Greijer & Wenke 2023, p. 93.
125 Van der Linden 2018, p. 262.

aan hét Barnahus-model wordt door Neudecker eveneens gesteld dat het eerder verschillende concepten betreft.[126] Echter, de visie die ziet op het 'alles-onder-één-dak-principe' met de vier denkbeeldige kamers waarin op multidisciplinair niveau en op een kindgerichte wijze wordt samengewerkt, vormt de kern en is over het algemeen gelijk gebleven.

126 Neudecker 2019.

4

Aanknopingspunten voor Barnahus in Nederland

Dit hoofdstuk geeft de stand van zaken in Nederland weer. Eerst zal een Barnahus-model dat tot 2020 in Nederland actief was, worden besproken aan de hand van een rapportage over het sluiten van het MDCK, verkregen via een respondent van de gemeente Haarlem. Daarna worden een aantal aanknopingspunten voor een (nieuw) Barnahus-model in Nederland uit de literatuur genoemd. Tot slot wordt de huidige aanpak in multidisciplinaire centra ten behoeve van minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld in Nederland kort besproken waarbij er met name wordt in gegaan op de werkwijze van Filomena aan de hand van een recente procesevaluatie van het Verwey-Jonker Instituut.[127] Aan de manager van Filomena is in het informatieve gesprek gevraagd naar ideeën rondom een mogelijke samenwerking met de rechtspraak. Tot slot wordt besproken of er elementen uit het Barnahus-model zijn die mogelijk van toegevoegde waarde kunnen zijn voor de Nederlandse rechtspraak.

4.1 Het MDCK als Barnahus

In de periode van 2011 tot 2020 bestond in Nederland het Multidisciplinaire Centrum Kindermishandeling Zuid-Kennemerland (hierna: MDCK).[128] Het MDCK fungeerde volgens het Barnahus Network als een Barnahus-model in Nederland.[129] Het Barnahus Network opereerde in de tijd dat het MDCK actief was als een project van de EU onder de naam PROMISE. Nederland was in de eerste periode (2015-2017), ook wel PROMISE I, betrokken als een van de partners naast Kroatië, IJsland en Zweden.[130] Het doel van PROMISE was om ervoor te zorgen dat meer Europese landen het Barnahus-model zouden implementeren zodat kinderen centraal staan in strafrechtelijke procedures waarin zij slachtoffer zijn en hun stem kunnen laten horen.[131] Het MDCK in Nederland was een pilot gericht op de aanpak van kindermishandeling waarbij het onderzoek op één plek plaatsvond. Uit de informatie die online is verkregen over het MDCK blijkt dat justitie, (jeugd)zorg en de medische

127 Lünnemann e.a. 2024.

128 'Multidisciplinair Centrum aanpak Kindermishandeling (MDC-K) Zuid Kennemerland', projecten.zonmw.nl.

129 Dit staat zo vermeld op de website van het Barnahus Network, zie: 'Barnahus network map', barnahus.eu.

130 Markina, Kapardis & Heinrich 2019, p. 5.

131 Neudecker 2019.

sector samenwerkten.[132] Het Openbaar Ministerie was de betrokken partij op het gebied van het strafproces. Niet is gebleken dat de rechtspraak werd betrokken bij het MDCK. Het dagelijks onderzoeksteam bestond uit medewerkers van Veilig Thuis, Jeugdhulp, Jeugdbescherming, politie en jeugd- en volwassenpsychiatrie. Het MDCK was gevestigd in het ziekenhuis Spaarne Gasthuis in Hoofddorp zodat ook kinderartsen en forensisch artsen direct ingezet konden worden. Ook andere instellingen waren op afroep betrokken: de Raad voor de Kinderbescherming, het Openbaar Ministerie en het Centrum Jeugd en Gezin.[133] Buiten de verkregen informatie van de verschillende websites die via Google te vinden zijn, is niks meer terug te vinden op het web over het MDCK. De locatie is permanent gesloten.

Uit een evaluatierapportage met betrekking tot het sluiten van het MDCK blijkt dat er niet hard kon worden gemaakt dat het MDCK na de pilot waardevol was op het gebied van legitimiteit, rendement en draagvlak.[134] Omdat er geen managementrapportages, jaarverslagen of (tussentijdse) evaluaties zijn gemaakt, is de verhouding tussen investeringen en opbrengsten niet helder.[135] Hierdoor is de financiering van het project gestopt. Verder blijkt uit de rapportage dat een gezamenlijk doel bij de betrokken professionals in het MDCK ontbrak. Het doel om meerdere expertises onder één dak te organiseren ten behoeve van minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld, werd omarmd. Echter, voor een geslaagd toekomstig model had de samenwerking beter georganiseerd moeten worden.[136] Volgens het rapport was het de kunst om de organisatie simpel te houden. Doordat er verschillende partijen betrokken waren, was er sprake van verschillende wetgeving, financiering, protocollen en richtlijnen. Daarnaast hadden ook landelijke en regionale programma's invloed op de werkzaamheden. Door de betrokkenheid van al deze partijen en procedures bleek het lastig om overzicht te houden. Een treffend punt dat is opgenomen in het rapport is dat de minderjarige slachtoffers die met meer dan vier hulpverlenende partijen te maken hadden, vaak ook het overzicht kwijt waren.[137]

132 'Multidisciplinair Centrum aanpak Kindermishandeling (MDC-K) Zuid Kennemerland', projecten.zonmw.nl.

133 'Beatrix opent Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling', sociaalweb.nl, 19 november 2015.

134 Jelsma 2020 (verkregen via een respondent van de gemeente Haarlem).

135 Jelsma 2020, p. 3-4.

136 Jelsma 2020, p. 18-21.

137 Jelsma 2020, p. 22.

4.2 Aanknopingspunten uit de literatuur

In de voor dit onderzoek geraadpleegde literatuur zijn meerdere aanknopingspunten gevonden voor het wederom invoeren van een Barnahus-model in Nederland. Deze aanknopingspunten zijn onder te verdelen in drie onderwerpen. Allereerst dat het hulpaanbod en de juridische procedures voor minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld in afhankelijkheidsrelaties in Nederland een groot versnipperd veld zijn en huiselijk geweld nauwelijks een rol speelt in familierechtelijke procedures. Ten tweede zijn er aanbevelingen in de literatuur en van het Kinderrechtencomité voor Nederland gevonden over de ontwikkeling van een landelijke multidisciplinaire aanpak van (seksueel) geweld tegen kinderen. En ten derde kan uit onderzoeken naar de praktijk van het verhoren van minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld in het strafproces worden afgeleid dat er meer aandacht voor kinderrechten nodig is. Onder het laatstgenoemde zullen drie onderzoeken naar de rechtspositie van minderjarige slachtoffers van (seksueel) misbruik in het strafproces in de periode 2015 tot 2020 worden besproken.[138] Dit kan worden gezien als een beperking van het onderzoek omdat de huidige praktijk veranderd kan zijn.

Versnipperd veld

In Nederland spelen, net als in andere Europese landen, problemen als huiselijk geweld en (seksueel) misbruik van minderjarigen.[139] Uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut naar voorzieningen voor zowel volwassen als minderjarige slachtoffers en plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties blijkt dat er een enorm aanbod aan laagdrempelige hulpvoorzieningen is.[140] Het is voor slachtoffers moeilijk om de juiste hulp te vinden in dit enorme aanbod.[141] Volgens het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut levert een zoekopdracht naar 'hulp bij huiselijk geweld' meer dan een miljoen zoekresultaten op. Het onderzoek concludeert dat het hulpaanbod in Nederland anders georganiseerd dient te worden. Er worden twee voorstellen gedaan: 1) er is één 'voordeur' voor alle slachtoffers die vervolgens worden doorverwezen naar de juiste hulp, en 2) er zijn meerdere 'voordeuren', ieder voor bepaalde onderwerpen of specifieke doelgroepen.

138 Hokwerda e.a. 2015, p. 114.
139 Derksen e.a. 2024; Lünnemann e.a. 2025; Erens e.a. 2019.
140 Lünnemann e.a. 2024.
141 Lünnemann e.a. 2024, p. 101; zie ook: RSJ 2024, p. 49.

Minderjarigen zullen in de meeste gevallen afhankelijk zijn van volwassenen bij een zoektocht naar de juiste hulp. Door het Barnahus-model toe te passen wordt het hulpaanbod voor minderjarige slachtoffers en getuigen van (seksueel) geweld georganiseerd op een laagdrempelige manier en één fysieke plek. Doordat er op multidisciplinair niveau wordt samengewerkt op grond van het alles-onder-één-dak-principe, kan er snel geschakeld worden tussen de professionals waardoor de minderjarige niet meer wordt overgelaten aan het enorme hulpaanbod.

Nauwelijks huiselijk geweld in familierechtelijke procedures
Uit recenter onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat huiselijk geweld een minimale rol speelt in familierechtelijke procedures.[142] In het advies over veiligheidsrisico's in gezag- en omgangszaken van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming in augustus 2024 werd beschreven dat er toenemende aandacht is voor geweld in afhankelijkheidsrelaties binnen scheidings-, gezag- en omgangszaken. Echter, uit het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat een beroep op het verdrag van Istanbul, het EVRM en IVRK door een familierechtadvocaat nauwelijks zichtbaar is in de standpunten of de beslissing van een rechtbank of hof.[143] Tevens blijkt uit het onderzoek van Verwey-Jonker dat advocaten het aankaarten van huiselijk geweld op zitting vermijden omdat gedacht kan worden dat hun cliënt zijn of haar partner in een negatief daglicht wil zetten.[144] Dat maakt het signaleren van een veiligheidsrisico's bij minderjarigen des te lastiger. In familie- en jeugdzaken worden daarnaast lang niet alle betrokken kinderen gesproken tijdens een kindgesprek bij de kinderrechter.[145] Het is moeilijk te achterhalen waarom een fors aantal minderjarigen niet naar het kindgesprek gaat. Een van de mogelijkheden is dat kinderen de uitnodiging voor een kindgesprek niet zelf ontvangen. Bovendien duren kindgesprekken gemiddeld vijftien minuten waardoor het niet vanzelfsprekend is dat een minderjarige in deze korte tijd forse problemen, zoals huiselijk geweld, zal aankaarten. Hoewel het aankaarten van forse problemen thuis niet per definitie het doel is van een kindgesprek, is het wenselijk dat een minderjarige de ruimte voelt om belangrijke informatie met de kinderrechter te delen en veiligheidsrisico's rondom minderjarigen aan het licht komen.[146] Bovendien lopen familie- en jeugdrechtszaken en het strafrechtelijk onderzoek naast en door elkaar waardoor zich situaties voordoen waarin een kinderrechter de uitkomst van een strafrechtelijke zaak niet kan

142 Lünnemann e.a. 2025, p. 28-29.
143 RSJ 2024, p. 48; Lünnemann e.a. 2025, p. 13 en 28-29.
144 Lünnemann e.a. 2025, p. 28-29.
145 Mol & Extra 2025; zie ook: Bruning 2020.
146 RSJ 2024, p. 49-50.

meenemen in zijn of haar beslissing over een beslissing op het gebied van familie- of jeugdbeschermingsrecht omdat deze uitkomst simpelweg nog niet bekend is of stukken niet gedeeld worden.[147]

Dergelijke constateringen kunnen ertoe leiden dat kinderrechters (en andere ketenpartners) niet volledig zijn ingelicht en hun beslissingen niet zijn gebaseerd op de werkelijke situatie van een kind of van een gezin. De werkwijze van het Barnahus kan voorkomen dat cruciale informatie niet op tijd wordt gedeeld doordat de verschillende ketenpartners, waaronder ook de rechter-commissaris en de kinderrechter, worden betrokken bij het onderzoek naar de veiligheid van de minderjarige in het Barnahus.

Ontwikkeling van multidisciplinaire aanpak van (seksueel) geweld tegen kinderen
Een multidisciplinaire aanpak ten behoeve van minderjarige getuigen en slachtoffers van (seksueel) geweld waarbij de rechtspraak betrokken is, zou een nieuw concept zijn in Nederland. Echter, er bestaan al langer ideeën en aanbevelingen over een verdere ontwikkeling van de multidisciplinaire aanpak in het kader van kindermishandeling.[148] Dit blijkt onder andere uit het actieplan 2012-2016, *Kinderen veilig*, van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het ministerie van Veiligheid en Justitie.[149] Het actieplan ziet met name op een multidisciplinaire samenwerking tussen de jeugdzorg en de politie, maar heeft tot dusver niet geleid tot een landelijke multidisciplinaire aanpak. In een recenter onderzoek in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken (2022) wordt het belang bij een geïntegreerd kinderbeschermingssysteem eveneens onderstreept zodat een duurzame aanpak van seksuele uitbuiting van kinderen wordt gerealiseerd.[150] Voorts wordt het Barnahus opgenomen in een samenvatting van *good practices*.[151] Het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties beveelt in de laatste *Concluding Observations* van Nederland (maart 2022) aan dat de maatregelen ten behoeve van minderjarige slachtoffers en

147 RSJ 2024, p. 3; zie bijvoorbeeld: RSJ 2024, p. 17 voor de schematische weergave: Juridische routes naar onderzoek veiligheid kinderen. Deze routes laten het versnipperd veld met betrekking tot de juridische routes naar een onderzoek van de veiligheid van minderjarigen zien.
148 Van der Linden 2018, p. 262; zie ook: Hokwerda e.a. 2015, p. 117.
149 Ministerie VWS & Ministerie V&J 2011, p. 15-17.
150 Kaandorp 2022, p. 28 en 38-42.
151 Kaandorp 2022, p. 50.

getuigen van geweld verder worden ontwikkeld op het gebied van kindvriendelijke rechtspleging en multidisciplinaire ondersteuning met als doel het voorkomen van secundaire victimisatie.[152]

De kinderrechter maakt deel uit van de jeugdbeschermingsketen en geeft de machtigingen voor onder andere de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing wanneer er zorgen bestaan over de veiligheid van kinderen. Daarnaast maakt het verhoor van een minderjarig slachtoffer of getuige deel uit van het strafproces. Derhalve is het van toegevoegde waarde om te verkennen wat de rol van de rechtspraak zou kunnen zijn in een dergelijk multidisciplinair samenwerkingsverband. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat de toegang tot het recht voor kinderen wordt versterkt en dat kinderrechten beter ingebed worden in de Nederlandse rechtspraak. Zo is het een missie van het Barnahus-model om kinderen een toegang tot het recht te bieden die bij ze past, in een kindvriendelijke omgeving.[153] Het heeft niet zozeer te maken met een andere toepassing van het recht, maar met de benadering en samenwerking in de jeugdbescherming, het familierecht en het strafrecht. Zo wordt het kind centraal gesteld in een Barnahus en niet de juridische uitkomst van de zaak. Alle professionals zorgen er samen voor dat het kind zich beter voelt aan het eind van het proces dan aan het begin.[154]

Onderzoeken naar kinderrechten in strafrechtelijke procedures
Als gezegd is er in het familierecht nauwelijks aandacht voor huiselijk geweld.[155] Voor dit onderzoek is het daarom zinvol te kijken naar literatuur met betrekking tot het strafproces en de rol van minderjarige slachtoffers omdat in het familierecht nu niet doorgaans wordt vastgesteld of een minderjarige tevens slachtoffer is. Zo zijn er drie onderzoeken naar de rechtspositie van minderjarige slachtoffers van (seksueel) misbruik in het strafproces (periode 2015-2020) waaruit blijkt dat Nederland de kindgerichte benadering in het strafproces kan verbeteren.[156]

Het onderzoek van Defence for Children uit 2015 richt zich op de rechtspositie van minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik in het strafproces. In het onderzoek is de nationale wetgeving getoetst aan internationale verdragen en zijn er gesprekken gevoerd met zowel professionals in het strafproces als met

152 Concluding Observations Nederland van het Kinderrechtencomité, 9 maart 2022, par. 22(d).
153 Løberg 2024.
154 Markina, Kapardis & Heinrich 2019, p. 7.
155 Zie: Lünnemann e.a. 2025.
156 Hokwerda e.a. 2015, p. 114.

minderjarige ervaringsdeskundigen en/of hun ouders.[157] Het onderzoek concludeert dat niet wordt voldaan aan de vereisten uit het Kinderrechtenverdrag. Dit is met name gelegen in het onderscheid dat wordt gemaakt tussen twaalfminners en twaalfplussers.[158] Minderjarigen jonger dan twaalf jaar worden verhoord in een verhoorstudio. Deze studio is speciaal ingericht voor minderjarigen en het verhoor wordt opgenomen en gemonitord. Het verhoor wordt gedaan door een professional die specifiek is opgeleid in het verhoren van kinderen. Minderjarigen tussen de twaalf en achttien jaar worden daarentegen meestal verhoord op een manier die overeenkomt met het verhoor van een volwassene.[159] Bij twaalfplussers wordt, net als bij volwassenen, een informatief zedengesprek gehouden.[160] Dit gesprek is volgens het onderzoek onvoldoende kindgericht.[161] In een informatief zedengesprek wordt de wenselijkheid van het doen van een aangifte besproken. Dit is een standaard gesprek dat gevoerd wordt voordat aangifte wordt gedaan van een zedenmisdrijf. De bedoeling van het gesprek is dat slachtoffers begrijpen hoe het proces er na de aangifte uitziet en dat het proces emotioneel zwaar kan zijn. Defence for Children concludeert dat er tijdens dit informatieve zedengesprek met minderjarigen gevaar bestaat voor secundaire victimisatie. Daarnaast kan de rechtsbescherming van minderjarigen tijdens het verhoor bij de rechter-commissaris beter en zijn de beroepskrachten, denk aan (zeden)rechercheurs, officieren van justitie, rechters en advocaten, in het strafproces vaak niet specifiek opgeleid om minderjarigen te verhoren.[162] De informatievoorziening rondom het verloop van het strafproces kan eveneens beter. Zo wordt er door slachtoffers en/of hun wettelijk vertegenwoordigers geklaagd over de gebrekkige informatievoorziening. Zij weten vaak niet waar ze aan toe zijn, bij wie ze terechtkunnen met vragen of ontvangen stukken niet of te laat.[163] Ook blijkt de privacy van minderjarigen tijdens het gehele strafproces onvoldoende gewaarborgd te zijn.[164]

157 Hokwerda e.a. 2015, p. 6.
158 Hokwerda e.a. 2015, p. 6.
159 Hokwerda e.a. 2015, p. 8.
160 Hokwerda e.a. 2015, p. 116.
161 Hokwerda e.a. 2015, p. 7.
162 Hokwerda e.a. 2015, p. 7, 114.
163 Hokwerda e.a. 2015, p. 115.
164 Hokwerda e.a. 2015, p. 8.

In opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid is in 2018 een onderzoek gepubliceerd over de verhoorpraktijk van minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven.[165] Dit onderzoek kan worden gezien als een vervolg op het onderzoek van Defence for Children.[166] Het onderzoek is een combinatie van deskresearch, een analyse van kerngegevens van 8.437 gehoorde minderjarigen tussen 2015 en 2017, een dossieronderzoek en interviews met professionals die betrokken zijn in het strafproces.[167] Uit het onderzoek blijkt dat het voor de politie lastig is om te beoordelen wanneer een kindvriendelijk studioverhoor dient plaats te vinden en wanneer de algemene route, vergelijkbaar met de gang van zaken bij volwassen slachtoffers, kan worden gekozen.[168] Er bestaan een checklist en richtlijnen voor het wel of niet kiezen voor de verhoorstudio, maar die blijken in de praktijk niet altijd te worden toegepast. De keuze tussen een studioverhoor en de algemene route is vaak afhankelijk van maatwerk door de betreffende rechercheur. Uit de interviews blijkt verder dat het niet noodzakelijk wordt geacht dat ieder minderjarig slachtoffer in een verhoorstudio wordt verhoord. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat gecertificeerde zedenrechercheurs zonder een opleiding tot studioverhoor van minderjarige slachtoffers ook op een kindvriendelijke wijze kunnen horen.[169] In het onderzoek wordt de vraag opgeworpen of het informatieve zedengesprek bij minderjarige slachtoffers van toegevoegde waarde is.[170] De conclusie van de onderzoekers is dat de verhoorpraktijk van minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven in Nederland tegemoetkomt aan het Kinderrechtenverdrag en het Verdrag van Lanzarote, maar dat er verbetering mogelijk is.[171] Voorts concludeert het onderzoek dat er in Nederland rekening wordt gehouden met de leeftijd en ontwikkeling van kinderen tijdens verhoren door het leveren van maatwerk en een specifieke opleiding gericht op het verhoren van kinderen van de verhoorder.[172]

Het laatste onderzoek naar de bescherming van minderjarige slachtoffers van verschillende delicten is verricht op verzoek van de directie Slachtofferbeleid van het ministerie van Justitie & Veiligheid.[173] Het onderzoek is een combinatie van

165 Van Wijk e.a. 2018.
166 Van Wijk e.a. 2018, p. 10-11.
167 Van Wijk e.a. 2018, p. 15-18, 33.
168 Van Wijk e.a. 2018, p. 60.
169 Van Wijk e.a. 2018, p. 61.
170 Van Wijk e.a. 2018, p. 62-63.
171 Van Wijk e.a. 2018, p. 19-20, 62.
172 Van Wijk e.a. 2018, p. 56-58.
173 Sondorp & Hoogeveen 2020.

deskresearch en interviews op beleidsniveau en praktijkniveau in het strafproces.[174] In het onderzoek worden verschillende bindende en niet-bindende Europese en internationale voorschriften bestudeerd, waaronder het EVRM, het Verdrag van Warschau, het Verdrag van Lanzarote, het Verdrag van Istanbul en het IVRK.[175] Sondorp en Hoogeveen concluderen dat de ondersteuning van minderjarige slachtoffers tijdens het aangifteproces verbeterd kan worden. De slachtofferadvocaat en Slachtofferhulp Nederland worden in de meeste gevallen pas later betrokken.[176] Daarnaast blijft het onderscheid in leeftijd tussen twaalfminners en twaalfplussers opvallend. In dit onderzoek komt dat onderscheid aan bod bij de informatievoorziening aan minderjarigen. De twaalfminners worden niet persoonlijk benaderd met informatie over de voortgang van het strafproces, maar enkel de wettelijk vertegenwoordigers worden ingelicht.[177] Op grond van het IVRK heeft een kind recht op toegang tot informatie in een voor het kind begrijpelijke taal (art. 17 IVRK).[178] Het onderzoek concludeert dat Nederland dit in haar wetgeving heeft geïmplementeerd, echter vinden meerdere respondenten in het onderzoek dat een kindvriendelijke folder van het eerste contact tot aan de aangifte ontbreekt.[179] Daarnaast dient het minderjarige slachtoffer ook in de vervolgings- en berechtingsfase actief op de hoogte te worden gehouden. Het onderscheid in leeftijd tijdens het verhoor blijft opvallend, met name bij het wel of niet verhoren in de verhoorstudio.[180] Verder beschrijven de onderzoekers dat er veel aandacht is voor opleidingen en vaardigheden op het gebied van verhoor en omgang met minderjarige slachtoffers maar dat er meer aandacht nodig is in de basisopleiding van reguliere beroepsbeoefenaars in de strafrechtsketen.[181] Het onderzoek concludeert met betrekking tot het herstel van minderjarige slachtoffers dat ook hier winst te behalen valt.[182] Slachtofferhulp Nederland wordt hiervoor als de belangrijkste voorziening aangemerkt.[183] Echter, deze organisatie is niet specifiek ingericht voor kinderen en bestaat voornamelijk uit vrijwilligers die niet specifiek zijn opgeleid op

174 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 4-5.
175 Zie Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 6 voor een overzicht.
176 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 7, 102.
177 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 7-8, 102-104.
178 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 49.
179 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 102-104.
180 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 104-105.
181 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 9.
182 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 108-109.
183 Sondorp & Hoogeveen 2020, 106.

het gebied van de behoeften van en omgang met minderjarigen. Er zou meer mogen worden geïnvesteerd in trauma-expertise en in mogelijkheden voor therapeutische ondersteuning van naasten van een minderjarig slachtoffer.[184]

Uit de besproken onderzoeken blijkt dat het voor minderjarigen onduidelijk is wat zij kunnen verwachten en waar zij terechtkunnen met vragen tijdens het strafproces. Ook de inbedding van kinderrechten in Nederland op het gebied van begeleiding tijdens de aangifte, het verhoor, de gehele informatievoorziening tijdens het strafproces en het herstel van minderjarige slachtoffers kan beter. Het is niet de bedoeling dat een multidisciplinair samenwerkingsverband in Nederland de verantwoordelijkheden van partijen binnen het strafproces of de jeugdbescherming overneemt, maar wel dat binnen zo'n multidisciplinair samenwerkingsverband een expertise ontstaat die het minderjarige slachtoffer op alle vlakken ondersteunt.[185]

In de hier genoemde onderzoeken wordt geen koppeling gemaakt met de jeugdbeschermingsketen, meer specifiek in het geval van huiselijk geweld. Een verklaring hiervoor is dat het strafrecht en de jeugdbescherming twee afzonderlijke procedures zijn in Nederland.

4.3 Multidisciplinaire centra voor minderjarigen in Nederland

Op dit moment heeft Nederland geen Barnahus meer. In het kader van hulpverlening op het gebied van huiselijk geweld wordt in Nederland de Multidisciplinaire Aanpak (MDA++) gehanteerd. MDA++ is een handreiking voor een samenwerkingsverband van huiselijk geweld en seksueel geweld tussen organisaties op het gebied van zorg, hulpverlening, politie en justitie. In verschillende regio's wordt de MDA++-aanpak anders ingericht, waarbij de samenwerking in de ene regio 'onder één dak' plaatsvindt en in de andere meer op afstand is. Ook de ketenpartners die betrokken zijn bij de MDA++-aanpak verschillen per regio. Door de grote verschillen kan niet gesteld worden dat de MDA++-aanpak fungeert als het Barnahus-model. De rechtspraak is in geen enkele regio betrokken bij de MDA++-aanpak.[186]

Daarnaast zijn er organisaties in Nederland die worden gezien als de Family Justice Centers uit de Verenigde Staten. Een daarvan is Filomena in Rotterdam, die hierna ter illustratie wordt besproken aan de hand van een recente procesevaluatie van

184 Sondorp & Hoogeveen 2020, p. 9-10, 106-107.
185 Friðriksdóttir & Haugen 2017, p. 203.
186 Zie: Sondeijker e.a. 2023.

het Verwey-Jonker Instituut. Er is voor deze organisatie gekozen omdat deze relatief nieuw is, hier in 2024 een procesevaluatie over is gepubliceerd en omdat uit interviews blijkt dat zij zichzelf als een combinatie van een Family Justice Center en een Barnahus zien.[187] De procesevaluatie door het Verwey-Jonker Instituut bestaat onder andere uit een documentanalyse, interviews met professionals en netwerkpartners, observaties van teamoverleggen, dossieronderzoek en cliëntgesprekken in de periode december 2022 tot en met juni 2024.[188]

Filomena is opgezet in 2021 als organisatie die zich inzet voor slachtoffers van huiselijk geweld in Rotterdam. Zij richten zich op slachtoffers van ernstig (seksueel/huiselijk) geweld in alle leeftijdscategorieën, dus niet specifiek op kinderen zoals het Barnahus-model. Het uitgangspunt is de multidisciplinaire aanpak waardoor slachtoffers sneller en beter geholpen worden. De organisaties die samenwerken als onderzoekspartners zijn de politie, een vertrouwensarts en procesregisseur van Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld en Universitair Medisch Centrum Rotterdam (Erasmus UMC). Filomena heeft naast onderzoekspartners ook expertisepartners waarmee op casusniveau kan worden samengewerkt. Deze partners zijn op regionaal niveau: het wijkteam, Antes (psychiatrie en verslavingszorg), Enver (gespecialiseerd in jeugd- en opvoedhulp), Stichting Fier (ambulante behandeling en opvang), De Piergroep Rotterdam Rijnmond (professionals voor mensen met een beperking), Arosa (deskundige hulp na huiselijk geweld), De Waag (ambulante forensische GGZ), Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond, Raad voor de Kinderbescherming, Slachtofferhulp Nederland, Zorg en Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond, het Openbaar Ministerie en Reclassering Nederland.[189]

Uit de evaluatie blijkt dat het inloopspreekuur een groot voordeel biedt, volgens zowel de professionals en netwerkpartners als cliënten zelf.[190] Slachtoffers van complex huiselijk geweld en dwingende controle kunnen hier op een laagdrempelige en anonieme manier hun verhaal doen. Dit inloopspreekuur is er ook voor slachtoffers waarbij het huiselijk geweld zich in minder ernstige mate voordoet. Zij worden vervolgens doorgestuurd naar de juiste instantie.[191] De ervaringen van cliënten van Filomena zijn met name positief. Het wordt als fijn ervaren dat Filomena het contact met de ketenpartners onderhoudt en hiermee snel kan schakelen. Cliënten vinden het

187 Lünnemann e.a. 2024; Defence for Children 2021, p. 5.
188 Lünnemann e.a. 2024, p. 11.
189 Lünnemann e.a. 2024, p. 42.
190 Lünnemann e.a. 2024, p. 9-10.
191 Lünnemann e.a. 2024, p. 10.

ook fijn wanneer Filomena met de kinderen spreekt. Een knelpunt voor behandeling van kinderen jonger dan 16 jaar is dat door beide ouders toestemming moet worden gegeven. Zonder die toestemming kan Filomena niet verder. Tevens heeft Filomena ook te maken met de lange wachtlijsten voor behandeling van kinderen. Tot slot blijkt een pijnlijk punt voor zowel de ouder als Filomena dat zij niks kunnen doen wanneer zij weten dat het geweld van de plegende ouder naar de kinderen doorgaat terwijl deze kinderen nog steeds omgang hebben met deze ouder.[192] Uitdagingen voor de toekomst liggen volgens de evaluatie met name in de financiering en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).[193]

Voorstel tot extra rol voor de rechter
In het kader van dit onderzoek is een informatief gesprek gevoerd met een manager en een werknemer van Filomena. Hierin werd aangegeven dat er positief wordt gedacht over een eventuele samenwerking met de rechtspraak.[194] Zo zou Filomena de minderjarigen kunnen voorbereiden op een kindgesprek omdat zij al een vertrouwensband met het kind hebben opgebouwd voordat een kindgesprek plaatsvindt. Dit kan ervoor zorgen dat kinderen beter geïnformeerd zijn over de inhoud en het doel van een kindgesprek. Daarnaast zou de kinderrechter al eerder in de tijdlijn betrokken kunnen worden in situaties waarbij er een recht op omgang is met de plegende ouder en dit voor onveilige situaties zorgt of wanneer er geen toestemming wordt gegeven voor behandeling van het kind door beide ouders maar een behandeling wel degelijk in het belang van het kind is. De kinderrechter is geen hulpverlener maar kan er op deze manier voor zorgen dat sneller passende hulp voor een minderjarige kan worden verzorgd.

192 Lünnemann e.a. 2024, p. 34.

193 Lünnemann e.a. 2024, p. 37.

194 In deze alinea staat informatie verkregen uit een gesprek gevoerd tussen de respondenten bij Filomena en de auteur op 26 mei 2025 in Rotterdam.

5 Conclusie

Het Barnahus-model is specifiek ingericht voor minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld en gaat uit van het alles-onder-één-dak-principe. Hierdoor hoeft het minderjarige slachtoffer niet bij iedere betrokken professional opnieuw zijn of haar verhaal te delen en een dossier op te bouwen. Uit onderzoeken in andere Europese landen blijkt dat door toepassing van het model secundaire victimisatie zoveel mogelijk wordt voorkomen en dat deze manier van kindvriendelijke rechtspleging de kinderparticipatie binnen juridische procedures in het strafrecht en de kinderbescherming vergroot. Doordat er wordt samengewerkt door professionals uit de medische sector, de jeugdbescherming, justitie en de mentale gezondheidszorg kan worden voorkomen dat een minderjarige klem komt te zitten tussen verschillende organisaties en procedures en van hot naar her wordt gestuurd. De situatie van het pleegmeisje uit Vlaardingen dient als schrijnend voorbeeld waarbij passende hulp is uitgebleven en professionals langs elkaar werkten. Hoewel de rechtspraak niet direct betrokken was bij de fouten die zijn gemaakt door de partijen die verantwoordelijkheid hadden voor het pleegmeisje uit Vlaardingen, biedt toepassing van het Barnahus-model in Nederland mogelijk kansen om het risico op een herhaling van zo'n situatie te verkleinen. Het Barnahus-model omvat meer dan alleen de taak van de rechter en de juridische procedure. Het model is zo ingericht dat minderjarigen en/of ouders zichzelf op een laagdrempelige manier kunnen melden of door een zorgmelding van buitenaf terechtkomen op één fysieke plek. Alle betrokken ketenpartners bevinden zich op die plek en beschikken over dezelfde informatie. Op deze manier kan snel geschakeld worden en kan er passende hulpverlening worden ingezet. Voor de rechtspraak in Nederland kan een toepassing van het Barnahus-model leiden tot het volgende. In het strafrecht kan de rechter-commissaris worden betrokken bij het kindverhoor dat plaatsvindt in het Barnahus en/of vormt een opname of livestream van het kindverhoor in het Barnahus toelaatbaar bewijs in de rechtbank. Ook in het familie- en jeugdrecht kunnen kindgesprekken worden gehouden in het Barnahus en/of kan het onderzoek dat plaatsvindt in het Barnahus worden gebruikt als informatievoorziening in gezag- en omgangszaken en jeugdbeschermingszaken waar huiselijk geweld een rol speelt.

Het Barnahus-model wordt volgens het Barnahus Network door ongeveer de helft van de Europese landen met succes toegepast en het model blijft zich steeds verder ontwikkelen.[195] Doordat het model in de verschillende landen verschillende vormen aanneemt kan er worden gesproken van meerdere concepten van het model.[196] Het model wordt dus ook gekenmerkt door een zekere flexibiliteit. Door verschillende

195 Zie bijvoorbeeld: Greijer & Wenke 2023.
196 Neudecker 2019.

internationale organisaties zoals de Raad van Europa en de Verenigde Naties wordt het model gezien als een best practice voor kindvriendelijke rechtspleging ten behoeve van minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld. Ook de Europese Unie ondersteunt het model en moedigt de lidstaten aan een soortgelijk model op te zetten of dit model verder te ontwikkelen.

Op grond van dit onderzoek kan niet worden gesteld dat in Nederland sprake is van een schending van de Europese en internationale verdragen op het gebied van kindvriendelijke rechtspleging zonder een Barnahus-model in Nederland. Er kan worden geconcludeerd dat er ruimte is voor verbetering. Een beperking van dit onderzoek is dat de huidige praktijkervaringen binnen het familierecht, jeugdbeschermingsrecht en het strafrecht er niet in zijn betrokken. In de literatuur zijn daarentegen aanknopingspunten te vinden voor een Barnahus-model in Nederland. Uit recent onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat er nauwelijks aandacht is voor huiselijk geweld in familierechtelijke procedures en dat (minderjarige) slachtoffers vaak niet weten bij welke hulpverlenende instantie zij terechtkunnen, waardoor passende hulp uitblijft.[197] Uit onderzoeken in de periode van 2015 tot en met 2020 blijkt dat de rechtspositie van minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld versterkt kan worden.[198] Het Barnahus-model kan een uitkomst bieden voor het versnipperde veld aan hulpverleningsorganisaties en juridische procedures waar minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld mee te maken hebben. Door verschillende onderzoekers zijn er aanbevelingen gedaan over de ontwikkeling van een landelijke multidisciplinaire aanpak van (seksueel) geweld tegen kinderen.[199] Nederland kent op dit moment geen Barnahus-model dat specifiek is ingericht voor kinderen. Er zijn daarentegen regionale organisaties, zoals Filomena, die lijken op een Barnahus of Family Justice Center. De rechtspraak is echter niet betrokken als ketenpartner; Filomena kijkt positief naar een mogelijke samenwerking met de rechtspraak. Zo zou Filomena minderjarigen kunnen voorbereiden op een kindgesprek en kunnen zij de rechter in familierechtelijke procedures met betrekking tot gezag- en omgangszaken waar huiselijk geweld een rol speelt, beter inlichten.

197 Lünnemann e.a. 2024; Lünnemann e.a. 2025.

198 Hokwerda e.a. 2015; Van Wijk e.a. 2018; Sondorp & Hoogeveen 2020.

199 Zie bijvoorbeeld: Van der Linden 2018; Hokwerda e.a. 2015; Ministerie VWS & Ministerie V&J 2011; Kaandorp 2022; Concluding Observations Nederland van het Kinderrechtencomité, 9 maart 2022, par. 22(d).

Het Barnahus-model is een interessant en belangrijk model om in concrete zin verder uit te werken voor de rechtspraak in Nederland. Daarbij moet de rol van de rechtspraak verder worden ingekaderd. Het model kan kindvriendelijke rechtspleging en kinderparticipatie vergroten in zowel het familierecht, het jeugdbeschermingsrecht als voor minderjarige slachtoffers (en getuigen) binnen het strafrecht. In het model staat niet de juridische procedure centraal, maar het kind. Het is van belang dat alle ketenpartners samenwerken zodat een kind aan het eind van de procedure beter in zijn of haar vel zit, ongeacht de juridische uitkomst. Dit kan worden bereikt door de hulpverlening rondom een juridisch proces beter aan te laten sluiten en een vertrouwensband te creëren tussen het kind en de betrokken instanties. Twee vragen die verder uitgewerkt dienen te worden zijn: 1) hoe een Barnahus-model er in Nederland uit zou gaan zien, en 2) wat concreet de rol van de rechtspraak zal zijn. Bij de uitwerking van deze vragen dient er ook aandacht te zijn voor de mogelijke hindernissen.

Een aanbeveling is om de huidige praktijk rondom minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld en de samenhang tussen het stafproces en jeugdbeschermingszaken in zaken waarin (seksueel) geweld tegen een minderjarige een rol speelt verder in kaart te brengen.[200] In een volgend onderzoek op dit gebied dienen de rol van minderjarigen en van de kinderrechter centraal te staan.

Een tweede aanbeveling voor verder onderzoek ziet op de stakeholders en ketenpartners die mogelijk betrokken kunnen worden bij een Barnahus-model in Nederland, waarin tevens de rechtspraak een rol speelt. In dat kader dient duidelijk te worden welke partijen iets voor de rechtspraak kunnen betekenen. Dat kunnen ketenpartners zijn die de rechtspraak kunnen ondersteunen op het gebied van begeleiding en voorbereiding van de minderjarige op het kindgesprek bij de kinderrechter. In hoeverre dit wenselijk is, zal ook een te onderzoeken vraag zijn. Tevens dient duidelijk te worden wat de rechtspraak kan betekenen voor andere ketenpartners en wat er mogelijk is in het kader van de AVG. Een manier om dit te verkennen kan middels een brainstorm met mogelijke ketenpartners uit de praktijk. Door middel van afgesloten casuïstiek kan worden bepaald op welke manier er kan worden samengewerkt en wie er verantwoordelijk is voor de verschillende werkzaamheden en diensten in het model.

200 De combizittingen in Rotterdam, die worden gehouden in het kader van huiselijk geweld, kunnen een mooi startpunt zijn om de samenhang en combinatie van verschillende juridische procedures verder te verkennen.

Literatuurlijst

Bakketeig e.a. 2024
E. Bakketeig e.a., 'Deliberating the Conditions for implementing the Barnahus-model: Knowledge Drawn from an Institutional Analysis', in: S. Johansson e.a. (red.), *Justice and Recovery for Victimised Children: Institutional Tensions in Nordic and European Barnahus-models*, Cham: Palgrave Macmillan 2024, p. 249-272.

Baugerud & Johnson 2017
G.A. Baugerund & M.S. Johnson, 'The NICHD Protocol: Guide to Follow Recommended Investigative Interview Practices at the Barnahus', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 121-143.

Brennan 1994
M. Brennan, 'The battle for credibility-themes in the cross examination of the child victim witnesses', *International Journal for the Semiotics of Law* 1994, p. 51-73.

Bruning 2020
M.R. Bruning e.a., *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie* (Meijers-reeks nr. 335), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2020.

Coulborn Faller & Palusci 2007
K. Coulborn Faller & V. J. Palusci, 'Children's advocacy centers: Do they lead to positive case outcomes?', *Child Abuse & Neglect* 2007, p. 1021-1029.

Council of Europe 2018
Council of Europe, *Protection of Children against sexual exploitation and abuse. Child-friendly, multidisciplinary and interagency response inspired by the Barnahus-model*, 2018.

Council of Europe 2022
Council of Europe, *Strategy for the rights of the child (2022-2027), 'Children's Rights in Action: from continuous implementation to joint innovation'*, 2022.

Defence for Children 2021
Defence for Children, *Factsheet Kindgericht horen in het straf- en vreemdelingenrecht: Barnahus en Family Justice centre*, 2021.

Derksen e.a. 2024
E. Derksen e.a., *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend gedrag 2024*, WODC en CBS, 2024.

Eilfgang e.a. 2024
J. Eilfgang e.a., *Collaboration between Criminal Justice and Child Protection in Cases of Child Sexual Abuse: Unveiling Inhibiting and Facilitating Factors*, Association of Child Protection Professionals 2024, p. 1-10.

Erens e.a. 2019
B. Erens e.a., 'De Handreikingen Kindermishandeling van het Openbaar Ministerie. Onwetenschappelijk en niet kindgericht', *Nederlands Juristenblad* 2019, afl. 27, p. 1932-1938.

Faller & Palusci 2007
K.C. Faller & V.J. Palusci, 'Children's advocacy centres: Do they lead to positive case outcomes?', *Child Abuse & Neglect* 2007, afl. 31, p. 1021-1029.

Forsman 2017
M. Forsman, 'The Swedish 'Special Representatives for Children' and Their Role in Barnahus', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 227-248.

Friðriksdóttir & Haugen 2017
H. Friðriksdóttir & A.G. Haugen, 'Child Friendly Justice: International Obligations and the Challenges of Interagency Collaboration', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 187-206.

Generalova 2016
E. Generalova, 'What is Barnahus and how it works', childhub.org, 2016.

Goodman e.a. 1998
G.S. Goodman e.a., 'Face-to-Face Confrontation: Effects of Closed-Circuit Technology on Children's Eyewitness Testimony and Jurors' Decisions', *Law and Human Behavior* 1998, afl. 2, p. 165-203.

Greater London Authority 2022
Greater London Authority, *Child House: Toolkit in a Box*, 2022.

Greijer & Doek 2016
S. Greijer & J. Doek, *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*, Interagency Working Group 2016.

Greijer & Wenke 2023
S. Greijer & D. Wenke, *Barnahus: a European journey, mapping study on multidisciplinary and interagency child-friendly justice models responding to violence against children in Council of Europe member states*, Council of Europe, september 2023.

Hokwerda e.a. 2015
Y. M. Hokwerda e.a., *Minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik in het strafproces: Een toetsing aan het internationale kinderrechtenkader*, Defence for Children 2015.

Home office 2021
Home office, *Child House: local partnerships guidance. Guidance on the Child House model of multi-agency support to children and young people who have experienced sexual abuse*, 2021.

IGJ 2024
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, *Via Jeugd*, Cadier en Keer: Toezicht JeugdzorgPlus, 2024.

IGJ 2025
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, *Zakelijke weergave: Casusonderzoek pleegzorg meisje Vlaardingen. Onderzoek na ernstig letsel bij verblijf in een pleeggezin*, 8 januari 2025.

IGJ & Inspectie Justitie en Veiligheid 2025
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd & Inspectie Justitie en Veiligheid, *Jeugdbescherming Noord: Toezicht jeugdbescherming en jeugdreclassering*, juli 2025.

Jelsma 2020
A. Jelsma, *Rapportage Opdracht Pilot MDA++ Kennemerland*, 29 juni 2020.

Johansson & Stefansen 2024
S. Johansson & K. Stefansen, 'Included on paper, Excluded in practice: or vice versa? Formal and actual target groups of Barnahus across jurisdictions', in: S. Johansson e.a. (red.), *Justice and Recovery for Victimised Children: Institutional Tensions in Nordic and European Barnahus-models*, Cham: Palgrave Macmillan 2024, p. 167-192.

Johansson e.a. 2017
S. Johansson e.a., 'Implementing the Nordic Barnahus-model: Characteristics and Local Adaptions', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 1-34.

Johansson e.a. 2024
S. Johansson e.a., 'Diffusion and Translation of the Barnahus-model Through the Lens of Institutional Tensions', in: S. Johansson e.a. (red.), *Justice and Recovery for Victimised Children: Institutional Tensions in Nordic and European Barnahus-models*, Cham: Palgrave Macmillan 2024, p. 1-42.

Johnstone, Martin & Blades 2024
K.L. Johnstone, C. Martin & M. Blades, 'The Digital Witness: Exploring Gestural Misinformation in Tele-Forensic Interviews with 5-8-Year-Old Children', *Journal of Nonverbal Behavior* 2024, p. 571-587.

Kaandorp 2022
M. Kaandorp, 'Onderzoek analyse werkveld bestrijding seksuele uitbuiting van kinderen' in opdracht van ministerie van Buitenlandse Zaken, p. 1-55.

Kaldal e.a. 2017
A. Kaldal e.a., 'Children's Right to Information in Barnahus', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 207-226.

Kapardis 2014
A. Kapardis, 'Children as witnesses', in: A. Kapardis, *Psychology and Law*, Cambridge University Press 2014.

Korkman, Pakkanen & Laajasano 2017
J. Korkman, T. Pakkanen & T. Laajasano, 'Child Forensic Interviewing in Finland: Investigating Suspected Child Abuse at the Forensic Psychology Unit for Children and Adolescents', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 145-164.

Lamb e.a. 2007
M. Lamb e.a., 'Does the type of Prompt Affect the Accuracy of Information Provided by Alleged Victims of Abuse in Forensic Interviews?', *Applied Cognitive Psychology* 2007, afl 9, p. 1117-1130.

Langballe & Davik 2017
A. Langballe & T. Davik, 'Sequential Interviews with Preschool Children in Norwegian Barnahus', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 165-183.

Lavoie e.a. 2024
J. Lavoie e.a., 'Exploring Justice Tensions in the Barnahus-model', in: S. Johansson e.a. (red.), *Justice and Recovery for Victimised Children: Institutional Tensions in Nordic and European Barnahus-models*, Cham: Palgrave Macmillan 2024, p. 63-83.

Leermakers, Simons & Noteboom 2018
S.D.E. Leermakers, E.I. Simons & F. Noteboom, *'Aangifte doe je niet'. Een studie naar factoren die een negatieve invloed hebben op de aangiftebereidheid van Nederlandse, minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting*, Den Haag: Coalitie tegen seksuele kinderuitbuiting 2018.

Van der Linden 2018
P. van der Linden, 'Het kind centraal', *PROCES* 2018, afl. 4, p. 261- 264.

Løberg 2024
M. Løberg, 'The Nordic Barnahus-model examined in new book', nordicwelfare.org, 22 mei 2024.

Lünnemann e.a. 2024
M. Lünnemann e.a., *Laagdrempelige en langdurige hulp aan slachtoffers van complex huiselijk geweld: Procesevaluatie Filomena*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2024.

Lünnemann e.a. 2025
K. Lünnemann e.a., *Waar geweld uit beeld raakt. Een verkennend onderzoek naar de zichtbaarheid van huiselijk geweld in het familierecht*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2025.

Markina, Kapardis & Heinrich 2019
A. Markina, A. Kapardis & S. Heinrich, *The Barnahus-model Across the Broader European Context* (position paper), INTIT 2019.

Ministerie VWS & Ministerie V&J
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport & Ministerie van Veiligheid en Justitie, *Kinderen veilig. Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016*, 2011.

Mitchell, Lundy & Hill 2023
M. Mitchell, L. Lundy & L. Hill, 'Children's Human Rights to 'Participation' and 'Protection': Rethinking the relationship using Barnahus as a case example', *Child Abuse Review* 2023, afl. 6.

Mol & Extra 2025
C. Mol & I. Extra, *Rapport Digitale Kindgesprekken*, Raad voor de rechtspraak 2025.

Myklebust 2017
T. Myklebust, 'The Nordic Model of Handling Children's Testimonies', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 97-119.

Neudecker 2019
B. Neudecker, ''Barnahus' – ein skandinavisches Erfolgsmodell auch für Österreich?', gewaltinfo.at, November 2019.

O'Donnell 2017
R. O'Donnell, *PROMISE: Compendium of Law and Guidance. European and International Instruments concerning Child Victims and Witnesses of Violence*, Council of the Baltic Sea States Secretariat and Child Circle 2017.

Olsson & Kläfverud 2017
A.E. Olsson & M. Kläfverud, 'To Be Summoned to Barnahus: Children's Perspectives', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 57-74.

Orbach e.a. 2000
Y. Orbach e.a., Assessing the value of structured protocols for forensic interviews of alleged abuse victims, *Child Abuse & Neglect* 2000, afl. 6, p. 733-752.

Plotnikoff & Woolfson 2004
J. Plotnikoff & R. Woolfson, *In their own words: The experiences of 50 young witnesses in criminal proceedings*, London: NSPCC 2004.

RSJ 2024
Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, *Kind-onveiligheid in complexe (ex-)partnerrelaties. Een advies over veiligheidsrisico's in gezag- en omgangszaken*, 2024.

Sondeijker e.a. 2023
F. Sondeijker e.a., *Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapportage monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2023.

Sondorp & Hoogeveen 2020
J.E. Sondorp & C.E. Hoogeveen, *De bescherming van minderjarige slachtoffers. Implementatie van internationale voorschriften in nationale wet- en regelgeving en in de praktijk*, Den Haag/Woerden: WODC/VanMontfoort 2020.

Stefansen 2017
K. Stefansen, 'Staging a Caring Atmosphere: Child-Friendliness in Barnahus as a Multidimensional Phenomenon', in: S. Johansson e.a. (red.), *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus-model*, Basingstoke: Palgrave Macmillan 2017, p. 35-56.

Šuica 2023
D. Šuica, 'Barnahus as a model for an integrated approach to child protection', cbss org, 27 februari 2023.

Van Wijk e.a. 2018
A. van Wijk e.a., *Minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven gehoord. Een kwalitatief onderzoek naar de verhoorpraktijk*, Bureau Beke 2018.

Zajac & Hayne 2003
R. Zajac & H. Hayne, 'I don't think that's what really happened. The effect of cross-examination on the accuracy of children's reports', *Journal of Experimental Psychology* 2003, afl. 3, p. 187-195.

Zajac, Gross & Hayne 2003
R. Zajac, J. Gross & H. Hayne, 'Asked and answered: questioning children in the courtroom', *Psychiatry, Psychology and Law* 2003, afl. 1, p. 199-209.

Concluding Observations IJsland van het Kinderrechtencomité, 31 januari 2003
Concluding Observations IJsland, sessie 32 van het Kinderrechtencomité, 31 januari 2003, *Overweging van rapporten ingediend door lidstaten onder artikel 44 van het Kinderrechtenverdrag,* CRC/C/15/Add.203.

Concluding Observations Noorwegen van het Kinderrechtencomité, 3 maart 2010
Concluding Observations Noorwegen, sessie 53 van het Kinderrechtencomité, 3 maart 2010, *Overweging van rapporten ingediend door lidstaten onder artikel 44 van het Kinderrechtenverdrag*, CRC/C/NOR/CO/4.

Concluding Observations Denemarken van het Kinderrechtencomité, 26 oktober 2017
Concluding Obsercations Denemarken van het Kinderrechtencomité, 26 oktober 2017, *Overweging van rapporten ingediend door lidstaten onder artikel 44 van het Kinderrechtenverdrag*, CRC/C/DNK/CO/5.

Concluding Observations Nederland van het Kinderrechtencomité, 9 maart 2022
Concluding Observations Nederland van het Kinderrechtencomité, 9 maart 2022*, Overweging van rapporten ingediend door lidstaten onder artikel 44 van het Kinderrechtenverdrag*, CRC/C/NLD/CO/5-6.

Concluding Observations Zweden van het Kinderrechtencomité, 7 maart 2023
Concluding Observations Zweden van het Kinderrechtencomité, 7 maart 2023, *Overweging van rapporten ingediend door lidstaten onder artikel 44 van het Kinderrechtenverdrag*, CRC/C/SWE/CO/6-7.

General Comment nr. 12 van het Kinderrechtencomité
General Comment nr. 12 van het Kinderrechtencomité (20 juli 2009), *Het recht van het kind om gehoord te worden*, CRC/C/GC/12.

General Comment nr. 13 van het Kinderrechtencomité
General Comment nr. 13 van het Kinderrechtencomité (18 april 2011), *De rechten van het kind op bevrijding van alle vormen van geweld*, CRC/C/GC/13.

Joint statement: on the occasion of the 8th edidtion of the European Day on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (18 November), Committee of Ministers, Council of Europe (2022)
Joint statement: on the occasion of the 8th edidtion of the European Day on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (18 November), Committee of Ministers: Council of Europe, 'Getting it right: ensuring child-friendly justice through Barnahus structures in Europe', 16 November 2022.

Richtlijn 2011/92/EU
Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (*Pb*EU 2011, L 335/1).

Richtlijn 2012/29/EU
Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten (*Pb*EU 2012, L 315/57).

Richtlijn 2011/36/EU
Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan (*Pb*EU 2011, L 101/1).

Richtlijn 2011/99/EU
Richtlijn 2011/99/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende het Europees beschermingsbevel (*Pb*EU 2011, L 338/1).

Kamerstukken II 2023/24, 32317, nr. 866
(Brief van de Ministers van Justitie en Veiligheid en voor Rechtsbescherming en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid).

Bijlage 1

De tabel geeft weer welke landen lid zijn van het Barnahus Network en welke naam het initiatief daar ter plekke heeft gekregen.[201]

Land	Naam	Level
Albanië	Barnahus Albania	Associate
Bulgarije	SAPI Social activities and practice institute	Member
Cyprus	Hope for Children CRC Policy Centre (HFC)	Member
Denemarken	Barnahus Zealand	Member
Duitsland	Childhood-Haus Berlin	Member
Duitsland	Childhood-Haus Heidelberg	Member
Duitsland	Childhood-Haus Ortenau	Member
Duitsland	World Childhood Foundation Germany	Associate
Engeland	The Lighthouse	Member
Engeland	The Havens	Member
Engeland	NSPCC	Associate
Engeland	SERICC	Associate
Estland	Social Insurance Board	Member
Finland	Finnish Institute for Health and Welfare (THL)	Member
Finland	HUS Group (The joint authority for Helsinki and Uusimaa)	Member
Georgië	Ministry of Internally Displaced From the Occupied Territories, Labour, Health and Social Affairs of Georgia	Member
Hongarije	Metropolitan Centre for Child Protection and Regional Child Protection Service of Budapest	Associate
Hongarije	Barnahus Szombathely	Member
Hongarije	Terre des hommes	Associate
IJsland	Barnahus Iceland	Member
Ierland	Children's Health Ireland (CHI)	Associate
Ierland	Tusla	Member

201 'Current members', barnahus.eu.

Bijlage 1

Land	Naam	Level
Kroatië	Child and Youth Protection of Zagreb	Member
Letland	Ministry of Welfare	Member
Litouwen	State Child Rights Protection and Adoption Service under the Ministry of Social Security and Labour	Member
Malta	Foundation for Social Welfare Services of Malta	Member
Moldavië	National centre for child abuse prevention (CNPAC)	Member
Noord-Ierland	Department of Health	Associate
Noord-Ierland	Department of Justice	Associate
Noorwegen	Statens Barnehus	Member
Polen	Empowering Children Foundation	Member
Roemenië	Salvati Copiii (Save the Children Romania)	Associate
Schotland	Children First	Member
Schotland	Scottish Government	Associate
Slovenië	Ministry of Justice	Member
Spanje	Andalusian Association for the Defense of Children and Prevention of Abuse, Sevilla	Associate
Spanje	Asociación Albores	Associate
Spanje	Foundation Márgenes y Vínculos	Associate
Spanje	Dicectorate General for Children and Adolescent Services, Catalonië	Member
Spanje	Save the Children	Associate
Spanje	Suara Serveis, SCCL	Associate
Spanje	María Teresa Soriano Villanueva, Prosecutor	Associate
Tsjechië	Centrum LOCIKA	Member
Zweden	Barnahus Linköping	Member
Zweden	Stiftelsen Allmänna Barnhuset	Member
Onafhankelijk (België)	Child Circle	Member
Onafhankelijk	Child Potential	Associate
Australië	James Herbert	Associate

Het level in de tabel geeft aan op welke manier het land lid is van het Barnahus Network. De twee levels zijn *associates* en *members*. Hieronder zijn de voorwaardes uitgeschreven waaraan voldaan moet worden om een bepaald level te bereiken.[202]

Associate member:

- Een organisatie of individu die de visie, missie en doelstellingen van het Barnahus-netwerk ondersteunt;
- Als het lid een organisatie is dan moet deze formeel zijn opgericht als een niet-gouvernementele, intergouvernementele, gouvernementele, academische, onderwijs-, kinderrechten- of kinderslachtofferhulp-organisatie die op nationaal, regionaal of internationaal niveau actief is.

Member:

- Leden zijn een Barnahus of hebben vergelijkbare diensten. De organisatie moet voldoen aan de Barnahus-kwaliteitsnormen of streven ernaar daaraan te voldoen. Leden gaan de verbintenis aan om alle mogelijke maatregelen te nemen om (geleidelijk) te voldoen aan de volgende criteria.
- De organisatie heeft een functionerend multidisciplinair team dat werkt onder één dak in een kindvriendelijke omgeving, waarbij het belang van het kind centraal staat.
- De organisatie biedt elk kind een evenwichtige multidisciplinaire, professionele en kindvriendelijke interventie, beheerd door middel van gezamenlijk casemanagement en evaluatie.
- Professionals uit de volgende disciplines werken samen om een zorgvuldig afgewogen interventie te bieden die inspeelt op de behoeften van elk kind:
    - Kinderbescherming: Het Barnahus draagt bij aan de beoordeling van de beschermingsbehoeften en ondersteunt de follow-up met betrekking tot het kindslachtoffer en broers en zussen in het gezin.
    - Strafrechtelijke onderzoek en strafrechtelijke procedures: Het strafrechtelijk onderzoek in Barnahus, met inbegrip van het forensisch interview, respecteert de procedurele waarborgen van zowel het kind als de verdachte. Een kindvriendelijk forensisch interviewer om het best mogelijke bewijs te verkrijgen en het kind te beschermen tegen (her)traumatisering. Het interview wordt opgenomen en vormt toelaatbaar bewijs in de rechtbank.

202 De voorwaarden staan beschreven in een formulier dat bedoeld is voor de aanvraag van een lidmaatschap onder de naam 'Barnahus Network Membership applicant checklist'. De vertaling van het formulier is van de auteur van dit onderzoek.

    - Medisch onderzoek en behandeling: Er wordt een kindvriendelijk medisch onderzoek uitgevoerd door gespecialiseerd en zeer bekwaam personeel, zowel voor forensisch onderzoek als om het fysieke welzijn en herstel van het kind te waarborgen door middel van passende hulp.
    - Geestelijke gezondheidszorg en behandeling: Alle kinderen krijgen een geestelijke gezondheidsbeoordeling en passende ondersteuning door gespecialiseerd en zeer bekwaam personeel, waaronder crisisondersteuning, korte en lange termijn therapeutische diensten die zijn gericht op het trauma van het kind en niet-mishandelende familieleden en verzorgers.
- De leden gaan een verbintenis aan om alle mogelijke maatregelen te nemen om (geleidelijk) te werken volgens de Barnahus-kwaliteitsnormen, binnen de grenzen van de nationale context.
- De faciliteiten en interventies zijn speciaal afgestemd op kinderen.
- De dienstverlening voldoet volledig aan de nationale en Europese wetgeving en vereisten, bijvoorbeeld op het gebied van verschillende sectoren van de multidisciplinaire dienstverlening, bescherming van gegevens en privacy, rechten van slachtoffers en verdachten.
- Het is een non-profit organisatie, dienstverlening is gratis.
- Dienstverlening wordt alleen uitgevoerd door bekwaam, gekwalificeerd en gespecialiseerd personeel.
- De organisatie heeft een duidelijk en transparant bestuur en financiën.
- Er is beleid en er zijn procedures om kinderen tegen schade te beschermen.

Bijlage 2

General Comment no. 13 van het Kinderrechtencomité
B. Artikel 19, lid 2

"such protective measures should, as appropriate, include…"

45. **Range of interventions.** A holistic child protection system requires the provision of comprehensive and integrated measures across the full range of stages identified in article 19, paragraph 2, taking account of the socio-cultural traditions and legal system of the respective State party.

46. **Prevention**. The Committee emphasizes in the strongest terms that child protection must begin with proactive prevention of all forms of violence as well as explicitly prohibit all forms of violence. States have the obligation to adopt all measures necessary to ensure that adults responsible for the care, guidance and upbringing of children will respect and protect children's rights. Prevention includes public health and other measures to positively promote respectful child-rearing, free from violence, for all children, and to target the root causes of violence at the levels of the child, family, perpetrator, community, institution and society. Emphasis on general (primary) and targeted (secondary) prevention must remain paramount at all times in the development and implementation of child protection systems. Preventive measures offer the greatest return in the long term. However, commitment to prevention does not lessen States' obligations to respond effectively to violence when it occurs.

47. Prevention measures include, but are not limited to:
    (a) *For all stakeholders:*
        (i) Challenging attitudes which perpetuate the tolerance and condoning of violence in all its forms, including gender, race, colour, religion, ethnic or social origin, disability and other power imbalances;
        (ii) Disseminating information regarding the Convention's holistic and positive approach to child protection through creative public campaigns, schools and peer education, family, community and institutional educational initiatives, professionals and professional groups, NGOs and civil society;
        (iii) Developing partnerships with all sectors of society, including children themselves, NGOs and the media;
    (b) *For children:*
        (i) Registering all children to facilitate their access to services and redress procedures;

(ii) Supporting children to protect themselves and their peers through awareness of their rights and development of social skills as well as age-appropriate empowerment strategies;
(iii) Implementing "mentoring" programmes that engage responsible and trusted adults in the lives of children identified as needing extra support beyond that provided by their caregivers;

(c) *For families and communities:*
(i) Supporting parents and caregivers to understand, embrace and implement good child-rearing, based on knowledge of child rights, child development and techniques for positive discipline in order to support families' capacity to provide children with care in a safe environment;
(ii) Providing pre- and post-natal services, home visitation programmes, quality early-childhood development programmes, and income-generation programmes for disadvantaged groups;
(iii) Strengthening the links between mental health services, substance abuse treatment and child protection services;
(iv) Providing respite programmes and family support centres for families facing especially difficult circumstances;
(v) Providing shelters and crisis centres for parents (mostly women) who have experienced violence at home and their children;
(vi) Providing assistance to the family by adopting measures that promote family unity and ensure for children the full exercise and enjoyment of their rights in private settings, abstaining from unduly interfering in children's private and family relations, depending on circumstances.

(d) *For professionals and institutions (Government and civil society):*
(i) Identifying prevention opportunities and informing policy and practice on the basis of research studies and data collection;
(ii) Implementing, through a participatory process, rights-based child protection policies and procedures and professional ethics codes and standards of care;
(iii) Preventing violence in care and justice settings by, inter alia, developing and implementing community-based services in order to make use of institutionalization and detention only as a last resort and only if in the best interest of the child.

48. **Identification.** This includes identifying risk factors for particular individuals or groups of children and caregivers (in order to trigger targeted prevention initiatives) and identifying signs of actual maltreatment (in order to trigger appropriate intervention as early as possible). This requires that all who come

in contact with children are aware of risk factors and indicators of all forms of violence, have received guidance on how to interpret such indicators, and have the necessary knowledge, willingness and ability to take appropriate action (including the provision of emergency protection). Children must be provided with as many opportunities as possible to signal emerging problems before they reach a state of crisis, and for adults to recognize and act on such problems even if the child does not explicitly ask for help. Particular vigilance is needed when it comes to marginalized groups of children who are rendered particularly vulnerable due to their alternative methods of communicating, their immobility and/or the perceived view that they are incompetent, such as children with disabilities. Reasonable accomodation should be provided to ensure that they are able to communicate and signal problems on an equal basis with others.

49. **Reporting.** The Committee strongly recommends that all States parties develop safe, well-publicized, confidential and accessible support mechanisms for children, their representatives and others to report violence against children, including through the use of 24-hour toll-free hotlines and other ICTs. The establishment of reporting mechanisms includes: (a) providing appropriate information to facilitate the making of complaints; (b) participation in investigations and court proceedings; (c) developing protocols which are appropriate for different circumstances and made widely known to children and the general public; (d) establishing related support services for children and families; and (e) training and providing ongoing support for personnel to receive and advance the information received through reporting systems. Reporting mechanisms must be coupled with, and should present themselves as help-oriented services offering public health and social support, rather than as triggering responses which are primarily punitive. Children's right to be heard and to have their views taken seriously must be respected. In every country, the reporting of instances, suspicion or risk of violence should, at a minimum, be required by professionals working directly with children. When reports are made in good faith, processes must be in place to ensure the protection of the professional making the report.

50. **Referral.** The person receiving the report should have clear guidance and training on when and how to refer the issue to whichever agency is responsible for coordinating the response. Following this, intersectoral referrals may be made by trained professionals and administrators when children are found to be in need of protection (immediate or longer term) and specialized support services. Professionals working within the child protection system need to be trained in inter-agency cooperation and protocols for collaboration. The process will involve:

(a) a participatory, multi-disciplinary assessment of the short- and long-term needs of the child, caregivers and family, which invites and gives due weight to the child's views as well as those of the caregivers and family; (b) sharing of the assessment results with the child, caregivers and family; (c) referral of the child and family to a range of services to meet those needs; and (d) follow-up and evaluation of the adequateness of the intervention.

51. **Investigation.** Investigation of instances of violence, whether reported by the child, a representative or an external party, must be undertaken by qualified professionals who have received role-specific and comprehensive training, and require a child rights-based and child-sensitive approach. Rigorous but child-sensitive investigation procedures will help to ensure that violence is correctly identified and help provide evidence for administrative, civil, child-protection and criminal proceedings. Extreme care must be taken to avoid subjecting the child to further harm through the process of the investigation. Towards this end, all parties are obliged to invite and give due weight to the child's views.

52. **Treatment.** "Treatment" is one of the many services needed to "promote physical and psychological recovery and social reintegration" for children who have experienced violence, and must take place "in an environment which fosters the health, self-respect and dignity of the child" (art. 39). In this respect attention must be given to: (a) inviting and giving due weight to the child's views; (b) the safety of the child; (c) the possible need for her or his immediate safe placement; and (d) the predictable influences of potential interventions on the child's long-term well-being, health and development. Medical, mental health, social and legal services and support may be required for children upon identification of abuse, as well as longer-term follow-up services. A full range of services, including family group conferencing and other similar practices, should be made available. Services and treatment for perpetrators of violence, especially child perpetrators, are also needed. Children who are aggressive towards other children have often been deprived of a caring family and community environment. They must be regarded as victims of their child-rearing conditions, which imbue them with frustration, hatred and aggression. Educational measures must have priority and be directed to improve their pro-social attitudes, competencies and behaviours. Simultaneously, the life conditions of these children must be examined in order to promote their care and support and that of other children in the family and neighbourhood. In terms of children who harm themselves, it is recognized that

this is a result of severe psychological distress and may be a result of violence by others. Self-harm should not be criminalized. Interventions must be supportive and not in any way punitive.

53. **Follow-up**. The following must always be clear: (a) who has responsibility for the child and family from reporting and referral all the way through to follow-up; (b) the aims of any course of action taken – which must be fully discussed with the child and other relevant stakeholders; (c) the details, deadlines for implementation and proposed duration of any interventions; and (d) mechanisms and dates for the review, monitoring and evaluation of actions. Continuity between stages of intervention is essential and this may best be achieved through a case management process. Effective help requires that actions, once decided through a participatory process, must not be subject to undue delay. The follow-up must be understood in the context of article 39 (recovery and reintegration), article 25 (periodic review of treatment and placements), article 6, paragraph 2 (right to development) and article 29 (aims of education which present intentions and aspirations for development). Contact of the child with both parents should be ensured in accordance with article 9, paragraph 3, unless this is contrary to the best interests of the child.

54. **Judicial involvement**. At all times and in all cases, due process must be respected. In particular, the protection and the further development of the child and his or her best interests (and the best interests of other children where there is a risk of a perpetrator reoffending) must form the primary purpose of decision-making, with regard given to the least intrusive intervention as warranted by the circumstances. Furthermore, the Committee recommends the respect of the following guarantees:
    (a) Children and their parents should be promptly and adequately informed by the justice system or other competent authorities (such as the police, immigration, or educational, social or health-care services);
    (b) Child victims of violence should be treated in a child-friendly and sensitive manner throughout the justice process, taking into account their personal situation, needs, age, gender, disability and level of maturity and fully respecting their physical, mental and moral integrity;
    (c) Judicial involvement should be preventive where possible, proactively encouraging positive behaviour as well as prohibiting negative behaviour. Judicial involvement should be an element of a coordinated and integrated

approach across sectors, supporting and facilitating other professionals to work with children, caregivers, families and communities, and facilitating access to the full range of child caregiving and protection services available;

(d) In all proceedings involving children victims of violence, the celerity principle must be applied, while respecting the rule of law.

55. Judicial involvement may consist of the following:

(a) Differentiated and mediated responses such as family group conferencing, alternative dispute-resolution mechanisms, restorative justice and kith and kin agreements (where processes are human-rights respecting, accountable and managed by trained facilitators);

(b) protection; Juvenile or family court intervention leading to a specific measure of child protection.

(c) Criminal law procedures, which must be strictly applied in order to abolish the widespread practice of de jure or de facto impunity, in particular of State actors;

(d) Disciplinary or administrative proceedings against professionals for neglectful or inappropriate behaviour in dealing with suspected cases of child maltreatment (either internal proceedings in the context of professional bodies for breaches of codes of ethics or standards of care, or external proceedings);

(e) Judicial orders to ensure compensation and rehabilitation for children who have suffered from violence in its various forms.

56. When appropriate, juvenile or family specialized courts and criminal procedures should be established for child victims of violence. This could include the establishment of specialized units within the police, the judiciary and the prosecutor's office with the possibility of providing accomodations in the judicial process to ensure equal and fair participation of children with disabilities. All professionals working with and for children and involved in such cases should receive specific interdisciplinary training on the rights and needs of children of different age groups, as well as on proceedings that are adapted to them. While implementing a multidisciplinary approach, professional rules on confidentiality should be respected. The decision to separate a child from his or her parent(s) or family environment must be made only when it is in the child's best interests (art. 9 and art. 20, para. 1). However, in cases of violence where perpetrators are primary caregivers, within the child rights safeguards listed above, and depending on the severity and other factors, intervention measures focusing on social and educational treatment and a restaurative approach are

often preferable to a purely punitive judicial involvement. Effective remedies should be available, including compensation to victims and access to redress mechanisms and appeal or independent complaint mechanisms.

57. **Effective procedures**. Such protective measures as mentioned in article 19, paragraphs 1 and 2, and as integrated into a systems-building approach (see para. 71), require "effective procedures" to ensure their enforcement, quality, relevance, accessibility, impact and efficiency. Such procedures should include:
    (a) Inter-sectoral coordination, mandated by protocols and memorandums of understanding as necessary;
    (b) The development and implementation of systematic and ongoing data collection and analysis;
    (c) The development and implementation of a research agenda; and
    (d) The development of measurable objectives and indicators in relation to policies, processes and outcomes for children and families.

58. Outcome indicators should focus on the child's positive development and well-being as a rights-bearing person, beyond a purely narrow focus on incidence, prevalence and types or extent of violence. Child death reviews, critical injury reviews, inquests and systemic reviews must also be taken into account when identifying the underlying causes of violence and in recommending corrective courses of actions. Research must build on the existing body of international and national child protection knowledge and benefit from interdisciplinary and international collaboration in order to maximize complementarity. (See also para. 72 (j) on accountability in relation to national coordinating frameworks)."